

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Матузкова О.П.

Єрмоменко С.В.

Основи написання магістерської наукової роботи з перекладознавства

Методичний посібник

3-є видання, виправлене і доповнене

Одеса 2021

УДК 147.111:81
Г 62

Рецензенти:

Кравченко Н.О. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та інструментальної фонетики ОНУ імені І.І. Мечникова;

Томчаковський О.Г. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови ОНУ імені І.І. Мечникова.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету романо-германської філології, протокол №6 від 22.06.2021.

Матузкова О.П., Єрьоменко С.В. Основи написання магістерської наукової роботи з перекладознавства: методичний посібник. 3-є вид., випр. і допов. Одеса, 2021. 110с.
ISBN 978-966-438-245-5

Мета даного методичного посібника – опис та ознайомлення студентів з основоположними принципами виконання і написання магістерської наукової роботи з перекладознавства. Методичний посібник окреслює як загальну методологію наукової роботи, так і конкретні змістовні та технічні вимоги до магістерських робіт з перекладознавства.

УДК 147.111:81

Матузкова О.П., Єрьоменко С.В., 2021
ISBN 978-966-438-245-5

Зміст

Передмова	3
Розділ I Загальна методика наукової творчості	6
1.1. Методи наукового дослідження	7
1.2. Організація самостійної роботи студента під час написання наукової роботи	17
1.3. Вивчення літературних джерел, добір фактичних матеріалів	18
1.4. Мова і стиль наукової роботи	20
Розділ II Основні вимоги до оформлення наукової роботи	26
2.1. Вимоги до змісту	26
2.2. Технічні вимоги до оформлення тексту наукової роботи	38
Розділ III Наукова робота з перекладознавства	47
3.1. Власний переклад тексту та його аналіз як різновид наукової студентської роботи	47
3.1.1. Передперекладацький аналіз	48
3.1.2. Процес письмового перекладу	63
Додаток А	70
Короткий українсько-англійський словник перекладацьких термінів	
Додаток Б	78
Рекомендована література з перекладознавства	
Додаток В	85
Translation commentary: standard expressions	
Додаток Г	92
Короткий українсько-англійський словник типових помилок студентів при перекладі наукових робіт	
Список використаної літератури	101
Предметний покажчик	106

ПЕРЕДМОВА

Методичний посібник «Основи написання магістерської наукової роботи з перекладознавства» призначений для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної, заочної та дистанційної форми навчання зі спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, які навчаються за освітньою програмою «Переклад з англійської мови та другої іноземної українською».

Ідея написання такого посібника виникла у зв'язку з а) труднощами, які постають перед студентами та їх науковими керівниками у процесі написання наукової роботи з перекладознавства; б) необхідністю систематизувати й уніфікувати вимоги, що ставляться під час написання наукової роботи з перекладознавства; в) бажанням допомогти студентам, які виконують наукову роботу англійською мовою.

Мета пропонованого методичного посібника – описати ознайомлення студентів-магістрів з принципами виконання й написання наукових робіт з перекладознавства.

Цій меті підпорядкована структура видання. Посібник складається з передмови, трьох розділів, додатків та списку використаної літератури. Перший розділ носить теоретичний характер й описує загальну методику наукової творчості. В ньому йде мова про методи наукового дослідження, як загальні, так і окремо лінгвістичні; про рекомендації з організації самостійної роботи студента під час написання наукової роботи; з вивчення літературних джерел і добору фактичних матеріалів. Особлива увага приділяється мові та стилю наукової роботи. Другий розділ має більш прикладний характер і включає основні вимоги до змісту та оформлення тексту наукової роботи. У третьому розділі формулюються та пропонуються основні принципи наукової роботи з власного перекладу тексту та його аналізу,

розкриваються складові частини передперекладацького аналізу тексту.

Посібник містить додатки. Перший з них включає короткий українсько-англійський словник перекладацьких термінів. Другий – бібліографічний список рекомендованих базисних джерел з перекладознавства. Для тих, хто виконує роботу англійською мовою будуть корисні короткий українсько-англійський словник типових помилок студентів при перекладі наукових робіт та клішовані англійські вирази, що використовуються у лінгвоперекладацькому коментарі (Додатки В, Г).

Автори висловлюють щиру подяку рецензентам доктору філологічних наук, професору Кравченко Н.О., кандидату філологічних наук, доценту Томчаковському О.Г., а також колегам кафедри теорії та практики перекладу за критичні зауваження й рекомендації, які були враховані під час підготовки рукопису до друку.

РОЗДІЛ І

ЗАГАЛЬНА МЕТОДИКА НАУКОВОЇ ТВОРЧОСТІ

Загальновідомо, що будь-яке наукове дослідження має творче начало і певною мірою умовно й суб'єктивно. Тому досить часто студенти, які розпочинають наукову роботу поринають в ілюзії, що творче натхнення, осяяння, типу, божо ерудиція, інтуїція та особистий досвід – це все, що їм для цього необхідно. Наводячи у приклад Ньютона, Ейнштейна та інших, вони забувають, що мова йде про наукові *відкриття* й про геніїв, тобто про виняткові випадки та про виняткові особистості. Але будь-який виняток передбачає існування правил. А правило одне – певне наукове *дослідження* повинно мати теоретичну й методологічну базу. По-перше, знання теорії допомагає досліднику переконатися у тому, що те або інше його рішення об'єктивне. По-друге, рівень викладу своїх думок із застосуванням загальноприйнятих термінів найкомпактніший і дозволяє, використовуючи одне слово, позначити ціле явище, формалізоване за допомогою теорії. По-третє, сучасні уявлення про людину вимагають, щоб вона не лише сліпо виконувала свою роль, не розуміючи, що вона робить, а знала загальні її особливості, її сутність. У нашому випадку – сучасному філологу, лінгвісту, перекладачу як представнику людства необхідно знати про загальні закономірності розвитку й існування мови на рівні базисних теоретичних узагальнень і вміти правильно вибрати інструменти, прийоми, методики, основані на певних теоретичних засадах, для дослідження та опису того чи іншого мовного аспекту.

Перш ніж перейти до детальнішого розгляду методології наукового дослідження, ми б хотіли навести, на перший погляд, романтично-ліричне, але разом з тим науково-методологічне обґрунтування і, певною мірою, опис наукової творчості з книги «Мова й міжкультурна комунікація» С.П Тер-Мінасової: «... будь-яке

наукове вивчення будь-якого предмету або явища є насилля над ним, навмисне викривлення заради благородної мети всебічного й глибинного дослідження. Отже, кожний вчений – це насильник над дійсністю, що ним вивчається, він вбиває її, препарує, аналізує (рознімає ціле на складові частини), змінює її стан, компоненти, розміри тощо, яке з тією ж благородною метою, в ім'я науки, в ім'я пізнання, прогресу й майбутнього людства» [35,68-69].

1.1. Методи наукового дослідження

У Лінгвістичному Енциклопедичному Словнику наводиться таке визначення поняття методу: «**Метод** – а) це узагальнені сукупності теоретичних установок, прийомів, методик дослідження мови, пов'язані з певною лінгвістичною теорією та із загальною методологією, – так звані загальні методи. б) Окремі прийоми, методики, операції, які спираються на певні теоретичні установки, як технічний засіб, інструмент для дослідження того чи іншого аспекту мови, – окремі методи» [55, 298]. Таке розуміння методу у широкому та вузькому значенні знаходимо і у працях відомого українського лінгвіста О.О. Селіванової. Дослідниця кваліфікує метод у широкому розумінні як «спосіб організації пізнавальної і дослідницької діяльності науковця з метою вивчення явищ і закономірностей певного об'єкта науки» та у більш звуженому значенні як «систему процедур вивчення об'єкта дослідження або перевірки отриманих результатів» [34,48-49].

У процесі роботи над магістерською роботою перед студентами часто постає нелегке завдання у правильності визначення методів наукового дослідження, які усвою чергу можуть мати загальнонауковий та спеціальний лінгвістичний характер. У даній частині посібника пропонується стисла характеристика загальнонаукових методів та основних класифікацій і визначень спеціальних лінгвістичних методів. Автори посібника вважають, що ознайомлення

з цим розділом стане у нагоді студентам-філологам.

Отже, *метод* – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретної задачі [41, 9]. У кожному науковому дослідженні можна виділити два рівні:

- емпіричний, на якому відбувається процес накопичення фактів;
- теоретичний – досягнення синтезу знань.

Відповідно до цього вчені поділяють методи пізнання дійсності на три групи:

а) методи емпіричного дослідження (*спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент*);

б) методи, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження (*абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання*);

в) методи теоретичного дослідження (*ідеалізація, формалізація, аксіоматичний метод, гіпотеза та припущення, історичний метод*).

Окрім загальнонаукових методів кожна наука використовує свої власні спеціальні методи, відмінні від методів інших наук. Так, **лінгвістичні методи** використовуються з метою дослідження мови, продуктів мовлення і мовленнєвої діяльності. До питання визначення поняття методу, розробки класифікацій методів та встановлення їх основних характеристик зверталися різні науковці, див., детальніше [16; 18; 21; 34; 38; 50; 53; 54; 59; 61]. Так, наприклад, М.П. Кочерган виокремлює такі методи: описовий, порівняльно-історичний, метод лінгвістичної географії, зіставний, структурний, соціолінгвістичні, психологічні, математичні методи [21]; Л.П. Іванова веде мову про такі методи: описовий, порівняльний, зіставний, функціональний, математичні [16]; Ю.О. Карпенко поділяє методи на синхронічні та діяхронічні, індуктивні та дедуктивні, описові та реконструктивні [18].

Найбільш ґрунтовною і всеохоплюючою вважаємо класифікацію О.О. Селіванової, яка окремо розрізняє найзагальніші лінгвістичні методи та комплексні. Перші мають свою розгалужену систему прийомів і методів дослідження мови. Другі ж сформувалися на стикові різних наук, як то психолінгвістичні, соціолінгвістичні, етнолінгвістичні методи. До найзагальніших лінгвістичних методів О.О. Селіванова відносить *порівняльно-історичний, структурний, функціональний, конструктивний, типологічний, зіставний та описовий*[34, 52].

Порівняльно-історичний метод застосовується при дослідженні споріднених мов і уможливорює реконструкцію походження споріднених мов від прамови, визначення змін у споріднених мовах на різних етапах розвитку, порівняння мовних явищ у споріднених мовах.

Структурний метод спрямований на дослідження внутрішньої організації мови та має розроблені й визнані у лінгвістиці методи. Серед них мовознавці ведуть мову про *метод опозиційного аналізу, методдистрибутивного аналізу, метод контекстологічного аналізу, метод трансформаційного аналізу, метод аналізу безпосередніх складників, метод компонентного аналізу, метод ланцюжкового аналізу, метод субституції, метод транспозиції*.

Метод опозиційного аналізу передбачає розподіл протиставлених одиниць на частково загальні (підстави для порівняння), частково різні елементи, так звані диференціальні ознаки. Ідентифікація одиниці полягає у встановленні тих ознак фонетичної або семантичної субстанції, якими відрізняються ці одиниці одна від одної.

Метод дистрибутивного аналізу— це метод дослідження мови, що базується на вивченні всіх можливих оточень мовної одиниці, які представлені одиницями того самого рівня. Спочатку метод дистрибутивного аналізу застосовувався переважно у фонології та морфології, згодом знайшов своє застосування і для інших мовних рівнів, зокрема, семантики. Метод дистрибутивного аналізу допомагає

визначити контекстуальне значення слова в залежності від його сполучуваності. *Наприклад:* англійський іменник із суфіксом *-er* позначає людину певного роду діяльності та має відповідник в українській мові: *reader*—*читач*, в той же час конструкція *Adj+N-er* (*heavysmoker*) має лише дієслівний описовий відповідник в українській мові—*вона багато палить* [8, 14].

Метод контекстологічного аналізу є переважно методом аналізу лексичної семантики. Він досліджує слово у єдності з його оточенням (контекстом), це дає змогу встановити значення досліджуваного елемента тексту.

Метод трансформаційного аналізу полягає в перетворенні одиниці будь-якого рівня на одиницю іншої структури без зміни змісту, наприклад: *to give help*—*to help*; *to receive help*—*to be helped*. Метод трансформаційного аналізу виявляє станові характеристики словосполучень, використовується у словотворі, у лексичній семантиці для розмежування значень слів, для виявлення семантичних зв'язків між компонентами складного слова тощо.

Метод аналізу безпосередніх складників становить собою «сукупність процедур представлення синтаксичної структури словосполучення або речення у вигляді розкладення цілого на його складники, компоненти яких також можуть бути розкладені на компоненти до рівня кінцевих складників» [34, 58]. Л.Г. Верба вважає, що застосування методу аналізу безпосередніх складників стосовно слова полягає у репрезентації його як ієрархії вкладених один в одного елементів, що утворюють певну структуру [8, 14]. Наприклад: *non-governmental* → *non / governmental* → *government / al* → *govern / ment*.

Метод компонентного аналізу— це метод лінгвістичного аналізу лексичних одиниць, що полягає у розкладенні лексичного значення на мінімальні семантичні складники (семи) та у репрезентації лексичного значення як семної структури [8, 15]. Основною метою компонентного

аналізу є встановлення структури значення слова, яка становить собою сукупність елементарних одиниць, тобто сем. Метод компонентного аналізу застосовується при вивченні семантичних полів, синонімічних рядів, укладанні та розробці довідкових видань тощо.

Метод ланцюжкового аналізу становить собою дослідження синтаксичних структур, які представлені ядерними конструкціями та їх поширювачами – багатокомпонентними ланцюжками, членованими на інші елементарні одиниці [34,55]. В основному цей метод застосовується у дослідженнях синтаксису, зокрема синтаксичної структури речення.

Метод субституції використовується стосовно до позиційної структури речення і служить для визначення кола слів та конструкцій, які можуть займати те чи інше синтаксичне місце.

Метод транспозиції – це перенос слів і словосполучень з однієї синтаксичної позиції в іншу. Він дозволяє описати відношення між формою слова (або словосполучення) та його синтаксичною функцією.

Функціональний метод, як зазначають науковці, розроблений у межах прагматики, оскільки він полягає у дослідженні мови у дії, у процесі її функціонування. Серед функціональних методів дослідження тексту вчені ведуть мову про *контекстуально-інтерпретаційний, метод діалогічної інтерпретації тексту, наративний аналіз, метод атрибуції (авторизації) тексту*.

Контекстуально-інтерпретаційний метод становить собою низку процедур, які визначають статус тексту відносно інших текстів, реконструюють авторський задум, мотиви, цілі, загальний зміст, рецептивну спрямованість тексту [59]. .

Метод діалогічної інтерпретації тексту, розроблений О.О. Селівановою, становить собою сукупність «процедур аналізу тексту як знакового посередника дискурсу з урахуванням екстралінгвальних чинників текстової комунікації й інтегруючого принципу діалогічності»

[34,533]. Даний метод має декілька етапів. *На першому етапі* проходить встановлення відношень аналізованого тексту із системою інших текстів. Тут відбувається визначення мовленнєвого жанру, типу тексту, його стилістичних, структурних, змістовних, прагматичних, функціональних ознак. *Другий етап* діалогічної інтерпретації тексту пов'язаний з адресантом тексту. На цьому етапі відбувається визначення місця тексту у творчості автора, інтерпретація авторського задуму, авторської інтенції, відображення у текстовій моделі авторського світогляду, ментального лексикону мовної особистості автора. *Третій етап* діалогічної інтерпретації тексту пов'язаний з адресатом тексту, його інтерпретацією відповідного тексту. На даному етапі увага приділяється фактору адресата відповідного тексту, встановлюється комунікативний вплив на адресата та розглядаються питання авторської адресованості. *На четвертому етапі* відбувається опис діалогічних відношень тексту й комунікантів з інтеріоризованим буттям. Розглядаються питання співвідношення світу можливих подій тексту з реальними подіями із життя, залучаються факти біографії адресанта тощо. *П'ятий етап* діалогічної інтерпретації тексту становить собою співвідношення тексту із семіотичним універсумом культури на підставі зв'язків тексту з іншими текстами та творами однієї етнокультури чи культури цивілізації. *Шостий етап* передбачає реконструкцію текстового концепту, характеристику концептуального простору тексту, мовних засобів концептуалізації, глибинних смислів, підтексту. *На сьомому етапі* відбувається аналіз основних текстових категорій, мовних засобів їх репрезентації; аналіз стилістичних фігур, образних засобів тощо.

Метод наративного аналізу поєднує у собі здобутки семіотики, літературознавства і лінгвістики тексту і становить собою аналіз структур текстів-оповідей та їх співвідношення зі структурами дискурсу.

Метод атрибуції (авторизації) тексту є експериментальним

методом, спрямованим на встановлення авторства тексту.

Конструктивний метод – це загальнолінгвістичний метод, який передбачає побудову і конструювання об'єкта дослідження у вигляді спрощеної, абстрактної схеми. Він застосовується у лінгвістичній семантиці для визначення значення лексичної одиниці, також застосовується у лінгвістиці тексту, теорії комунікації, перекладознавстві при моделюванні тексту, комунікативної ситуації, ситуації перекладу тощо.

Метод контрастивного аналізу (зіставний) полягає у зіставному вивченні двох, рідше декількох мов, для вияву їхніх подібностей та розбіжностей на всіх рівнях мовної структури. Цей метод лежить в основі контрастивної лінгвістики. Рідна мова береться як вихідна модель – «мова-еталон» (*source language*), з якою за лінією подібностей і головним чином розбіжностей порівнюється вивчаєма іноземна мова (*target language*) і навпаки. В контрастивних дослідженнях головна увага приділяється специфічним рисам мов, які порівнюються, в той час як вивчення будь-якого одного мовного явища на матеріалі двох різних мов передбачає використання **типологічного методу**. Головною метою типологічного методу є диференціація мов світу залежно від їх структурних, граматичних, функціональних рис безвідносно до генетичної спорідненості.

Описовий метод є також загальним лінгвістичним методом, основною метою якого є збір, інвентаризація, інтерпретація досліджуваних мовних явищ на певному етапі розвитку мови у синхронії.

Слід також зазначити, що реєстр методів лінгвістичних досліджень поповнюється за рахунок таких комплексних наук як психолінгвістика, соціолінгвістика, етнолінгвістика тощо. Зокрема, можна говорити про такі широко вживані комплексні методики як *асоціативний експеримент, кластерний аналіз, соціолінгвістичні*

спостереження, опитування, прослуховування звукозаписів, анкетування, тестування, лінгвостатистичний експерименттощо.

Розвиток когнітивної лінгвістики вивів на перше місце розробку **методу концептуального аналізу**, головною метою якого є «реконструкція когнітивних механізмів індивідуальної чи колективної свідомості, які опосередковують формування й упорядкування знань про об'єкти дійсності та результати внутрішнього рефлексивного досвіду» [34, 419; 4; 54]. Досить часто дослідники називають концептуальний аналіз продовженням семантичного аналізу, в той же час їх основною розбіжністю є, на думку О.О. Селіванової, рух від слова до думки – для семантичного та від думки до слова – для концептуального. «Об'єктом концептуального аналізу відповідно є смисли, які передаються окремими словами, словосполученнями, типовими реченнями та їх реалізаціями у вигляді конкретних висловлень, а також окремими текстами і навіть цілими творами» [4, 31]. Саме концептуальний аналіз допомагає виявити когнітивні ознаки (класифікатори, компоненти) концепту.

Кількісні або статистичні методи дозволяють кількісно описати поведінку різних мовних одиниць у тексті: частоту вживання, їх розподіл у текстах різного жанру, сполучуваність з іншими одиницями тощо.

Оскільки даний посібник укладений у допомогу студентам-філологам, які працюють з даними не лише однієї мови, а й декількох, то вважаємо за доцільне зупинитися окремо на тих методологічних за-
садах, що застосовуються у процесі порівняння і зіставлення вихідного тексту і тексту перекладу. Як зазначає В.Н. Комісаров, «сучасне перекладознавство широко використовує лінгвістичні методи дослідження, запозичуючи їх цілком або вносячи до них необхідні зміни» [20,34]. Серед основних лінгвістичних методів, які застосовуються у теорії й практиці перекладу, вчені ведуть мову про

зіставний метод, метод компонентного аналізу, метод трансформаційного аналізу, метод лінгвістичного моделювання, метод «чорного ящика», статистичні методи та процедуру опитування інформантів.

Зіставний метод може використовуватися для порівняння тексту перекладу з оригіналом, для порівняння декількох перекладів одного оригіналу, для порівняння різномовних перекладів оригіналу, для порівняння паралельних текстів вихідної мови та мови перекладу тощо. Застосування ж *методу компонентного аналізу* уможливорює зіставлення семного складу одиниць оригіналу і перекладу та вияв ступеня їх відповідності одна одній. *Метод трансформаційного аналізу* представляє процес перекладу як особливий вид міжмовної трансформації: «таким шляхом є можливим виявити і описати цілу низку прийомів перекладу у вигляді перекладацьких трансформацій» [20, 36]. *Метод лінгвістичного моделювання* передбачає побудову теоретичної моделі процесу перекладу [20]. *Метод «чорного ящика»* - це метод дослідження процесу перекладу, який становить собою зіставлення даних вихідного тексту з даними тексту перекладу. Додаткові дані щодо співвідношення вихідного тексту і тексту перекладу дають *статистичні методи*, які виявляють частотність використання відповідної частини мови, синтаксичних структур, лексичних одиниць, типів перетворень тощо.

У перекладознавстві чітко розрізняються методи, які застосовуються для аналізу вихідного і перекладного текстів, а також методи самого процесу перекладу (як письмового, так і усного). Так, вчені ведуть мову про застосування *методу сегментації тексту* для письмового перекладу, *методу запису* і *методу смислового аналізу* для послідовного перекладу, *методу трансформації* вихідного тексту для синхронного перекладу [32; 57].

Метод сегментації тексту застосовується при письмовому

перекладі та полягає у поділі вихідного тексту на сегменти, виокремленні домінуючої інформації з кожного сегменту, кодуванні інформації, яка оформлює опорні смислові пункти для перекладу.

Метод смислового аналізу застосовується при послідовному перекладі та становить собою смисловий аналіз при перекладі. Даний метод включає *метод вибору слова з найбільшим інформаційним навантаженням* (тобто вибір слова, що містить ключову інформацію), *метод вибору рельєфного слова* (тобто вибір слова незвичайного, такого, що звертає на себе увагу), *метод трансформації* (при якому відбувається трансформація/зміна ключової інформації на більш вдале позначення, наприклад, представники ділових кіл → бізнесмени) [57].

Метод запису також використовується при послідовному перекладі як і метод смислового аналізу і передбачає використання записів (перекладацького скоропису) для передачі ключової інформації вихідного тексту.

Метод трансформації вихідного тексту застосовується при синхронному перекладі, який становить собою підготовку вихідного тексту до операцій на формально-знаковому рівні шляхом лексичних, граматичних трансформацій і мовленнєвої компресії.

Слід зазначити, що будь-яке наукове дослідження не повинно обмежуватися використанням того чи іншого методу, а повинно намагатися поєднати різні загальні та окремі лінгвістичні методи. Так, наприклад, до найбільш вживаних методів, які використовуються у дослідженнях з лексикології відносяться: дистрибутивний метод (визначення меж слова, його морфологічної структури, розмежування значень та інше), субституції (вивчення синонімії, значень слова), компонентно-опозитивний (визначення структури значення лексичних одиниць, семантичної структури слова в цілому, аналіз семантичних полів, змінення значень лексичних одиниць, актуалізація значення одиниці у контексті), трансформаційний (у словотворі, при виявленні

семантичного навантаження слова у контексті шляхом згортання або розгортання синтаксичних структур). До якісних методів додаються кількісно-статистичні (визначення частотності лексичної одиниці, її синтагматичних зв'язків та інше).

Для детальнішого ознайомлення з методологією наукового дослідження рекомендуємо звернутися до таких першоджерел:

1. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. М., 1991.
2. Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований. К., 1992.
3. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: Підручник. К., 2006.
4. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник. К., 1999.
5. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение: Учебное пособие. М., 2002.
6. Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990.
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава, 2008.
9. Newmark P. A Textbook of Translation. Edinburgh, 2006.
10. The Translation Studies Reader / Edited by Lawrence Venuti. Routledge: London and New York, 2005.

1.2. Організація самостійної роботи студента під час написання наукової роботи

Багато хто вважає, що творчий процес є можливим тільки у періоди «натхнення». Це глибока помилка: для досягнення кінцевої мети важливим є не лише творчий порив, а й добре організована праця. П.І.Чайковський писав: «Натхнення народжується тільки з праці»... «Навіть людина з карбом генія нічого не дасть не тільки великого, але й середнього, якщо не буде пекельно працювати»

[41,17].

Отже, працювати над магістерською роботою треба систематично. Не слід працювати без плану. Вам необхідно весь час контролювати хід роботи, обмежувати себе як за шириною охоплення теми, так і за глибиною її розробки. Слід також позбутися некритичного сприймання чужих думок та ідей. Хоча вивчення літератури і є важливим, набагато більше значення має власна творчість. Варто шукати власні шляхи вирішення проблеми, свій напрямок у роботі, працювати самостійно. При виконанні великого обсягу роботи необхідно звільнитися від дрібних сторонніх справ. Варто чергувати складну і просту (механічну) роботу. Треба знайти індивідуальні засоби «втягування» у роботу. Універсальних засобів «втягування» немає, вони для кожного свої. Можливо, добре було б розпочинати свою подальшу роботу з перечитування та коригування вже написаного. Також індивідуально має бути обраний час роботи та необхідний час відпочинку [41,17-19]. Дуже часто студенти залишають написання своїх наукових робіт на останній час аж перед захистом. Тоді – все треба зробити у дуже стислі строки, швидко і, як наслідок, – робота виходить «сирою», не такою, як би хотілося студентові. Звідси – низькі оцінки, незадоволення. Якщо виникають питання, неясності, слід звертатися до наукового керівника і плідно працювати з ним. Науковий керівник завжди спробує допомогти вам розібратися в складному матеріалі, виправити вас, навести на правильний хід дослідження, підказати, де знайти відповідні джерела з теми наукової роботи.

1.3. Вивчення літературних джерел, добір фактичних матеріалів

Ознайомлення з опублікованими за темою вашої роботи науковими працями починається одразу. Виконуючи наукову роботу, студентові слід залучити максимально широку інформаційну базу, на

основі якої читач зможе судити про повноту, несуперечливість та переконливість концепції, що викладається. Студенти сьогодення мають багато переваг у порівнянні зі студентами минулих років, оскільки у їх розпорядженні є не лише найрізноманітніші бібліотеки, а й система Інтернет, яка допомагає у короткий час зорієнтуватися у проблематиці дослідження.

Вивчення наукових публікацій радять проводити за етапами:

- загальне ознайомлення з науковою працею у цілому за її змістом;
- швидкий перегляд усього змісту;
- читання у порядку послідовності розташування матеріалу;
- вибіркове читання певної частини наукової праці;
- виписування необхідного матеріалу;
- критична оцінка записаного, його редагування і «чистовий» запис як фрагмент тексту вашої наукової роботи [22].

При читанні відібраної літератури треба робити помітки, це дасть вам змогу надалі компонувати матеріал у будь-якому порядку. Читаючи джерела, ліпше писати більше, не завжди відомо, що саме з цього матеріалу знадобиться вам. Дуже велике значення має обробка записів у міру їх накопичення. Тут допоможе лише *система*. За основу цієї системи ви можете взяти план свого наукового дослідження, завести окремі папки для кожної одиниці вашої наукової роботи чи побудувати вашу систему за алфавітним порядком. Для студентів-філологів важливе значення має система *карток*. Аналізуючи певне мовне я вище у тексті, весь ілюстративний матеріал вам краще організувати за допомогою цієї системи, яка може бути представлена як у письмовому, так й електронному варіантах.

Найбільш важливі книги та статті необхідно обов'язково прочитати в оригіналі. Вивчивши літературне джерело, *відразу зробіть його повний бібліографічний опис*. Ніколи не покладайтеся на

свою пам'ять, занотовуйте на картках зауваження до кожного джерела. Вивчаючи літературу, не намагайтеся тільки запозичити матеріал. Паралельно обдумайте знайдену інформацію. Цей процес має тривати протягом усієї роботи над темою, тоді власні думки, які виникли в ході знайомства з чужими працями, стануть основою для отримання нового знання [41]. Наукова етика вимагає точності при згадуванні джерел інформації. Тому треба стежити за оформленням посилань. Бібліографічні посилання становлять собою графічно відокремлене за рахунок дужок коротке умовне позначення джерела інформації, яке згадується або цитується у тексті [19, 80] для підтвердження достовірності даного повідомлення і для розширення вже існуючої інформативної бази з питання, що обговорюється, за рахунок залучення інших (в тому числі відмінних або навіть протилежних авторській) точок зору на проблему.

Поруч з апаратом бібліографічних посилань, наукова комунікація характеризується правилами коректного цитування джерел із вказівкою їх точної адреси. Цитати є опорою при аналізі і синтезі інформації, вони служать для підкреслення окремих тверджень студента, використовуються при зіставленні різних точок зору.

1.4. Мова і стиль наукової роботи

Мова і стиль наукової роботи склалися під впливом так званого академічного етикету, сутністю якого є інтерпретація власної і запозичених точок зору з метою обґрунтування наукової істини [41].

Одним з головних компонентів етикету будь-якої комунікації і наукової, зокрема, є ввічливість. На основі активно розробляємих у сучасній лінгвістиці максим комунікації та кооперативного принципу (Ван Дейк 1989; Grice 1975; Leech 1983), пропонуються такі максими ввічливості наукового дискурсу [17, 105], яких студентам слід дотримуватися під час написання наукової роботи.

1.максима кількості – зробіть своє повідомлення інформативним, уникайте відхилень від теми;

2.максима якості – базуйте своє повідомлення на достовірних фактах та перевірених даних;

3.максима способу:

– уникайте двозначності, невизначеності та неточності, якщо це не диктується міркуваннями ввічливості;

– будуйте своє повідомлення у відповідності до структури наукового дискурсу, враховуючи особливості того чи іншого жанру наукової прози;

– використовуйте стратегії й тактики негативної ввічливості, робіть ваші висловлення максимально некатегоричними, виявляйте повагу;

– використовуйте стратегії й тактики позитивної ввічливості, підкреслюйте спільність поглядів, виявляйте згоду;

– уникайте категоричності та занадто різкої критики.

Отже, стиль наукової статті характеризується об'єктивністю, логічністю, доступністю, узагальненістю, абстрактністю, точністю, стислістю, послідовністю викладу, несуперечливістю фактів, що повідомляються, аргументованістю авторських висновків, шириною та коректністю залученої ззовні інформації.

Все це знаходить своє вираження в особливому мовному оформленні тексту наукової роботи. Студентам слід пам'ятати, що науковий функціональний стиль відноситься до книжного стилю мови. Тому основу мовного змісту тексту наукової роботи складає стандартизованість, тобто вибір запропонованого для даних умов комунікації «клішованого мовного варіанту» [5,60].

До лексичних, граматичних і синтаксичних особливостей оформлення наукових текстів відносяться:

а) насиченість термінами. Добирати наукові терміни і визначення

слід дуже уважно. Для того, щоб уникнути термінологічної плутанини слід протягом усієї роботи оперувати одним «робочим» терміном для позначення певного мовного явища. Вибрані терміни повинні характеризуватися однозначністю, точністю, економністю, номінативною та розрізнявальною функцією, стилістичною нейтральністю, великою інформативною насиченістю у порівнянні зі звичайними словами. Завжди звертайтеся до спеціальних словників. Наприклад:

Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М., 1966.
Краткий словарь когнитивных терминов/ Под ред. Е.С. Кубряковой. М., 1996.

Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990.
Літературознавчий словник-довідник / Редкол.: Р.Т. Громяк та ін. К., 1997.

Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов. М., 1985.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.

Словник лінгвістичних термінів / Упоряд. Д.І. Ганич, І.С. Олійник. К. 1985.

The Cassell Dictionary of Literary and Language Terms / By Ch. Ruse and M. Hopton. London, 1992.

The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms / By Ch. Baldick. Oxford, 1991.

A Glossary of Cognitive Linguistics. Edinburgh, 2007.

Longman Dictionary of Applied Linguistics. Harlow, 1985

б) використання аббревіатур, особливо у довідковому апараті статей і книг;

в) відсутність експресії. Науковий виклад розрахований на логічне, а не на емоційне сприйняття, і тому слід вибирати мовні засоби, позбавлені емоційного забарвлення та експресивності;

г) наявність великої кількості іменників з абстрактним значенням (дослідження, розгляд, вивчення і т. д.);

д) імперсональність. Стилiстичні норми обмежують вживання займенників 1-ї особи (особливо однини) та інших лексикографічних проявів персоналізації адресанта;

е) використання безособових речень;

є) використання дієслівних форм теперішнього часу. Наприклад: *проблема, яка розглядається, а не проблема, яка розглянута*;

ж) часте використання пасивних конструкцій. Наприклад: *у даній статті розглядаються...*;

з) синтаксична повнота оформлення висловлювання;

і) часте використання клішованих структур;

и) розгорнута система єднальних елементів (сполучників, сполучних слів);

ї) використання складних словосполучень з підрядними відношеннями.

Як вже зазначалося, для наукового тексту характерними є смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Існують певні мовні засоби для вираження відповідних логічних зв'язків. Так, щоб вказати на а) *послідовність розвитку думки*, ви можете використати такі конструкції – спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже; б) *перехід від однієї думки до іншої* – раніше ніж перейти до..., звернемося до..., розглянемо, зупинімось на..., перейдемо до..., необхідно зупинитися на...; в) *заперечення* – проте, тимчасом, але, у той час як, на противагу, навпаки; г) *причинно-наслідкові відношення* – таким чином, тому, завдяки цьому, відповідно до цього, крім того, до того ж; д) *результат, висновок* – отже, значить, як висновок, на закінчення зазначимо, все сказане дає змогу зробити висновок, підсумовуючи, слід зазначити [10; 41].

Для тих, хто виконує роботу англійською мовою нижче наводяться

найбільш типові вирази, що використовуються при описі логічних зв'язків, про які мова йшла вище.

Послідовність розвитку думки чи її перехід від однієї думки (дії) до іншої:

- * In this chapter (work, paragraph) we shall *first* pose a number of questions about... and offer a set of criteria for..., *then* ask questions about..., which will lead us into a consideration of... *and, finally*, return to the... to specify... which allow us to pin down the... (e.g. characteristics of texts);
- * we now turn to the specification of.../ it is to these... that we now turn;
- * in what follows this phenomenon will be explained and illustrated/ in this chapter (paragraph, etc.) we have cleared the ground for what is to follow;
- * part 2 (chapter, etc.) moves to a more specific focus on.../these distinctions permit us to move the focus progressively away from... towards...;
- * this will entail attempting to describe...;
- * it is the purpose of the remainder of the book/work/chapter/part to be explicit about these topics and to show how they are relevant to (both the practical concerns of the working translator and also to the more theoretical interests of the applied linguist)/ what remains to be done is to shift our attention from... to....

Результат, висновки, опис пройдених етапів:

- * To conclude, we might make the point that.../ the general point being made is that...;
- * summing up this short overview of... (e.g. theoretical treatments of translation) we would like to draw general conclusion that...;
- * we have tackled (three) particular issues in this chapter (book, etc.);
- * it follows from what has been said above that...;
- * what we have considered so far -...- provides only part of the explanation of...;

* this takes us a little further in our attempt to specify the nature... but there are still unresolved issues;

* Initially, we introduced... Next, we provided... Then, we moved on from... to.... This shift led us to make important distinctions.

РОЗДІЛ II

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

2.1. Вимоги до змісту

Магістерська робота студента з— це самостійне *закінчене* наукове дослідження важливої перекладознавчої проблеми, виконане під керівництвом професора або доцента, яке має містити внесок у науку у вигляді відкриттів, нових підходів до самостійно зібраного матеріалу, засвідчити високий рівень філологічної та перекладознавчої підготовки магістра, перевірити наукові здібності та оволодіння методикою наукового аналізу, підготовленість студентів до практичного використання одержаних знань, виявити творчі можливості студентів і прищепити потяг до творчого застосування набутих знань та вміння одержувати виховний ефект [30]. Робота повинна показати високий ступінь оволодіння новими науковими концепціями, мовознавчими та перекладознавчими категоріями, поняттями та термінологією. Висновки та узагальнення повинні мати наукове, практичне, соціально-культурне і педагогічне значення, бути самостійними, впливати з власних спостережень над матеріалом. Магістерська робота демонструє вміння випускника не тільки користуватися науковими матеріалами й прийомами дослідження, а й творчо їх розвивати та вибудовувати нові творчі підходи; вміння поєднати теорію з практикою, вміння критично проаналізувати теоретичні матеріали, вміння систематизувати та інтерпретувати фактичний матеріал. Робота не повинна містити плагіату, який вважається одним із порушень академічної доброчесності. Серед інших форм порушення академічної доброчесності виокремлюють: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію та списування.

Назва роботи повинна бути, по можливості короткою, відповідати суті вирішеної наукової проблеми (задачі), вказувати на мету

дослідження і його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви слід додати невеликий (4-6 слів) підзаголовок. У назві не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів “Дослідження питання...”, “Дослідження деяких шляхів...”, “Деякі питання...”, “Матеріали до вивчення...”, “До питання...” і т. ін., в яких не відбито в достатній мірі суть проблеми [10].

Традиційно склалася певна композиція наукової роботи з такими основними елементами:

- 1.Зміст/Contents
2. Перелік умовних позначень (при необхідності)/
ListofAbbreviations
- 3.Вступ /Introduction
- 4.Розділи основної частини /Chapter
- 5.Висновки/Conclusion
- 6.Список використаних джерел /Bibliography
- 7.Додатки (при необхідності) /Appendices
- 8.Резюме /Summary

Розглянемо кожний елемент окремо.

1.Зміст подають на початку роботи з найменуванням та номерами початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовок), зокрема переліку умовних позначень, вступу, всіх розділів основної частини, висновків, списку використаної літератури, додатків, резюме.

2.Перелік умовних позначень (символів, скорочень, термінів) подають при необхідності. Якщо в роботі вжиті власні умовні позначення, символи, маловідомі скорочення, то обов’язково наводиться їх перелік окремим списком перед вступом. Перелік друкують двома колонками: зліва (в алфавітному порядку) – умовні позначення, справа – їх детальна розшифровка.

Якщо умовні позначення повторюються у роботі менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

3. Вступ є стандартизований, його основна функція – підготувати читача до адекватного сприйняття основної частини. В ньому обов'язково висвітлюються:

- *актуальність* теми;
- формулювання *мети та постановка* завдань;
- визначення ступеня *новизни* дослідження;
- загальна характеристика *матеріалу* дослідження;
- обґрунтування *методів та прийомів* дослідження;
- формулювання *теоретичного значення* практичної *цінності* дослідження;
- характеристика *побудови та обсягу* наукової роботи;
- при необхідності стислий *аналіз історії й теорії* питання, оцінку внеску попередників;
- при необхідності дані *апробації* роботи.

Слід зазначити, що студентові буде легше визначити *актуальність* теми його наукової роботи, якщо буде проведена чітка межа між відомим і невідомим у предметі дослідження. Такі мовні кліше допоможуть сформулювати актуальність дослідження: *назване явище заслуговує на особливу увагу науковців..., проблема перебуває у центрі уваги..., питання не було об'єктом спеціального вивчення..., проблема є давно на часі* тощо. Студентові необхідно вийти за рамки старого (вже знаного), щоб правильно сформулювати актуальність теми, мету та завдання дослідження. У даному випадку на допомогу прийде аналіз історії й теорії питання, оцінка внеску попередників. При визначенні *мети дослідження* слід використовувати такі конструкції: *вивчити..., описати..., встановити..., виявити..., вивести залежність...порівняти..., узагальнити..., систематизувати...,*

схарактеризувати...та інші [10] (toworkout, todrawup, todevelop, todescribe, todefine, todistinguishbetween, tospecify, toresolvetheproblem, theaimof... istohighlight... inorderto.../ It is also an objective of this research to help interpreters and translators to better understand their translation routine). При визначенні наукової новизни дослідження слід вказати на відмінність отриманих результатів від відомих раніше, спираючись на такі конструкції –вперше отримано..., доведена залежність (зв'язок)..., створена концепція..., розроблена нова система...[41] (Thisworkisinnovativebecauseitpresentsafreshapproachto.../ Thescientificinnovationofthisworkis...).

Ведучи мову про *практичну цінність роботи*, слід висвітлити результати практичного застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання (*.. .findsitsapplicationto... /itcanbeappliedto... /itcanbeputtousewhen.../ The importance, from both a theoretical and a practical standpoint of... is...)*

При описі *структури роботи* коротко викладіть зміст основних розділів (1-2 речення на кожний розділ) та наявність додатків. Нижче подається зразок такого опису англійською мовою.

The Introduction is dedicated to a consideration of...;

The First Chapter is concerned with the presentation of... /has filled out some of the areas/ is a brief essay in theoretical treatment of this problem/ presents a theoretical background to the research;

The Second Chapter outlines, specifies.../ In the next chapter the focus is on...;

The Final Chapter shifts the focus to the... and presents.../ our own approach in this (next) chapter has been to focus on the...;

The Conclusion summarizes the results/ provides the main issues/ tackles the most important issues of this work.

(An) Appendix (some appendices) is (are) provided.

Обсяг вступу – **5-6 сторінок** для магістерської роботи.

4. Розділи основної частини. Основна частина обов'язково поділяється на розділи, яких має бути не менше двох (не більше чотирьох), що дозволяє охопити всі важливі аспекти досліджуваної проблеми. При цьому студенту слід пам'ятати, що «членування основної частини на підфрагменти та їх ієрархізація й маркування підпорядковуються типологічним особливостям наукової комунікації: об'єктивності, експліцитності, доказовості» [19, 12]. Кожний розділ починають з нової сторінки. Розділи роботи повинні мати назви, що є органічною частиною змісту дослідження. За обсягом розділи роботи мають бути рівнозначними між собою, вони можуть поділятися на підрозділи, а ті, в свою чергу, на пункти. Теоретичні питання досліджуваної теми, як правило, виносяться в окремий – перший – розділ.

В огляді літератури студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, студент повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі. Нижче наводяться вирази англійською мовою, які використовуються при написанні огляду літератури.

* One of the very few issues on the which there is substantial, if not universal agreement among linguists is the.../ Current thinking among linguists stresses the... and insists that.../ Clearly, on this linguists are in substantial agreement that.../ in the view of the majority of linguists;

* Most of... have been the subject of considerable discussions so we (can) concentrate on those which have been dealt with cursorily or not at all/ The relevance of... to... was alluded to but not discussed in any detailed way/ There are vast blank areas in... (f.e. Translation Theory) to be addressed by linguists and there remain practical challenges of... (f.e.

machine translation) to be met (by its designers)/ Many aspects of... have been covered by..., but little attempt has yet been made to bring these findings together/ Generally speaking, all theories (of...) discussed above try to explain..., but no explanation is complete so far;

* There is (are) obvious argument (s) for this approach/ a well-grounded scientific definition of the term seems to be a problem in itself/ This raises again some issues which have exercised theorists for centuries, i.e.... / linguists are far from agreed on. .../... has been a hotly debated topic over a long period of time/ ...still lacks a comprehensive theory/ There has been, and still is, a degree of confusion in linguistics over the definitions of...;

* Our own usage hinges on the distinction proposed by.../ We have been accepting (two of) the major tenets of (current) linguistics.

Наступні розділи присвячують викладу результатів власних досліджень. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У магістерській роботі наприкінці кожного розділу слід формулювати висновки із стислим викладом наукових і практичних результатів, це дасть змогу звільнити загальні висновки від незначних подробиць.

4. Висновки. У заключній частині роботи підводяться підсумки аналізу, стисло викладаються головні результати дослідження. Далі подають рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. Обсяг висновкової частини 5-6 сторінок для магістерської роботи.

5. Список використаної літератури оформляється згідно чинного стандарту (див. технічні вимоги до оформлення). Це одна із суттєвих частин роботи, яка відтворює самостійну роботу студента. Студент зобов'язаний посилатися на джерела, з котрих у роботі використано матеріали, окремі результати, ідеї, висновки. Посилатися слід на останні видання творів. Не варто включати до списку

використаної літератури праці, на які немає посилання у тексті роботи. Список використаної літератури має алфавітний порядок. Роботи одного і того ж автора пишуться за алфавітом заголовка або за хронологією. Спочатку йде вся теоретична література (українською, російською, іноземною мовами); потім уся дослідна література (спочатку – оригінал, а потім переклад); потім студент наводить використану довідкову літературу (словники, енциклопедії, довідники). Інтернет джерела оформлюються або за автором (чи назвою), або в окремому списку після довідкової літератури. Нумерація джерел має бути наскрізною. Список використаної літератури повинен містити не менше **50-60** джерел для магістерських робіт. Зверніть увагу, що в цей список не бажано включати ні дослідну, ні довідкову літературу.

6. Додатки. Факультативними, але необхідними, якщо цього вимагає зміст роботи, є додатки у вигляді індексів, словників, таблиць, схем, діаграм, лінгвістичних карт тощо. До роботи за необхідністю можуть бути додані відео-, аудіо матеріали, плакати, виготовлена наочність.

7. Резюме. Робота повинна бути написана правильною літературною українською мовою. В цьому випадку резюме пишеться іноземною мовою. І навпаки – робота іноземною, резюме – українською мовою. В резюме стисло викладають: чому присвячена робота, основні ідеї, результати та висновки. Матеріал у резюме викладають стисло і точно з використанням синтаксичних конструкцій, притаманних мові ділових документів, уникаючи складних граматичних зворотів. Необхідно вживати стандартизовану термінологію. Обсяг резюме складає **1-2** сторінки.

Нижче наводяться 3 резюме англійською мовою, які є зразками резюме наукової монографії та магістерських робіт.

SUMMARY

This chapter has been concerned with the essential activity of text-processing which underlies human communication – monolingual or bilingual; written or spoken – and, of necessity, is at the root of the translation process.

We dealt with three topics in this chapter: (1) text-typologies, (2) the knowledge-base of the text-processor and (3) the skills the reader and writer use in processing text.

The problem of the text-types is a particularly significant one for the translator.

In order to explain the relationship between individual texts and abstract ideal ‘types’ of which they are thought to be ‘token’ realizations, we presented a hierarchical model of the relationship between (a) actual text ‘samples’, (b) ‘text forms’ and (c) a very limited number of ‘text-types’ which resolves the problem by proposing a set relationship of the same kind as holds between utterance, sentence and proposition, i.e. (a) is included in (b) and (1») is included in (c).

The second topic – knowledge – brought us back to a reformulation of the three-way distinction introduced in Chapter 4: syntax, semantics and rhetoric. Since the clause is the simultaneous product of all three systems of options, and since texts are realized through clauses, it is inevitable that such knowledge should form the basis of the skilled actions which create discourse. It is equally clear, that knowledge of this kind – and in two languages – must not only form a major part of ‘translator competence’ but the clause itself must be the major focus of the process of translation itself.

Reading and writing have also been dealt with at some length, since they too are very obviously skilled activities which form a significant part of the process of translating. We presented reading and writing as using the same five-stage process – they are conceived of as mirror images of each other – and therefore take the assertion which follows to ultimately have messages for writing as well as reading to which it explicitly refers. Only if

the reading process is consistently pursued to the point where the interpretation is maximally dominated by text-supplied information can a truly objective translation be produced, that is, a translation which validly represents the perceptual potential of the original.

The reference here to 'perceptual potential' provides the justification for the final chapter of this book; human information processing. Text-processing and translating are special cases of this larger process – the manipulation and storage of information in the mind – a model of which, we believe, cannot fail to provide us with substantial insights into the 'black box' in which translating takes place.

(R.Bell. Translation and Translating. Longman. London and New York, 1997).

SUMMARY

The senior thesis submitted for defence deals with the study of /outlines/ considers/has been considered with/Great Britain education system realia and ways of their translation.

The final aim/objective of the work is to describe and specify/highlight linguistic characteristics of education realia (ER) and systematize the ways of their translation.

The objective determined/defined the questions/problems/tasks:

- 1) to study theoretical sources of investigation and analyze different scientific definitions of the term "realia";
- 2) to define the specific linguistic peculiarities of ER (referential, structural, semantic, stylistic);
- 3) to determine the status of education realia in the system of the national language;
- 4) to single out the most productive and efficient ways of translating ER.

Our study relies substantially on the application of linguistic descriptive methodology and devices.

Research has been done on the basis of the Dictionary of Great Britain by A. Room.

The volume of the investigated material is 746 realia, obtained by consecutive selection.

Structurally the paper consists of the introduction, three chapters, conclusion, bibliography and appendix.

The Introduction outlines the main aim and questions of the research, its importance and theoretical and practical innovation. The First Chapter presents a theoretical background to the research/is a brief essay in theoretical treatment of the problem.

The Second Chapter specifies linguistic peculiarities of ER. The latter are mostly monosemantic, multistructural and stylistically neutral. Semantically ER are subdivided into 22 thematic groups. Among them the most representative are: names of academic bodies; kinds of academic bodies; designations of pupils, students and their activities; designations of posts, academic degrees and ranks; kinds of testing and evaluation criteria; names of various committees, associations and commissions; names of subjects; sport, financial, judicial and historic realia.

The Third Chapter highlights ways of ER translation in linguo-cultural Dictionary of Great Britain, them being mostly combined transformations: loan translation with explanation; transcription/transliteration with explanation; functional analogue with explanation; description with explanation; transcription/transliteration with loan translation and explanation and others. It is proved that the ways of translating ER are predetermined by a) linguistic peculiarities of ER (mostly referential and semantic); b) the type of the dictionary; c) translator's goal to explicate background information.

The Conclusion tackles the most important issues/summarizes the results of this work. An Appendix/some appendices is/are provided.

The paper is supplied with a number of tables reflecting the results of

quantitative analysis. These enable one to draw conclusions as to the frequency of themantic groups of ER and typical ways of their translation.

SUMMARY

The senior thesis deals with the study of structural-semantic peculiarities of prepositive attributive groups and their impact on the ways of translation of such lexico-syntactic units.

The attributive groups are a peculiar feature of the English language compared to Russian where they are not so abundant.

This fact has always led to a set of problems and difficulties in the process of translation. Moreover, the attributive groups used to be more characteristic for a newspaper style, although there has been a tendency of their penetrating and wider use in modern fiction.

These two aspects determine the choice of the subject matter and the material for investigation – comparative analysis of attributive word-combinations in the origin and translation of Irvine Welsh novel “Marabou Stork Nightmares”.

This investigation has resulted in following conclusions:

1. While translating free-word combinations it is important to take into account the translation of separate words which form this combination.

2. Full understanding and faithful translation of certain original attributive word-combination demands taking into consideration structural-semantic peculiarities of English word-combinations compared to Russian.

As a result of our investigation we came to the following conclusions.

Prepositive attributive groups can be – of three structural types; namely – open, partially close and close groups. In our investigation partially close groups (66%) prevail, the rest (32%) is given to open groups, and only 2 of them are close.

We came to the conclusion, that the average amount of components in prepositive attributive group in fiction – 2-3.

As to the connection between the elements within the group it was

found out that prepositive attributive groups are divided into two classes – compressed and non-compressed (46%). The most widely-spread were compressedattributive groups (54%). Groups without conjunctions were widely-spread among non-compressed (38%).

3. Comparative analysis of attributive word-combinations in the origin and translation of the novel shows that original attributive word-combinations are more often conveyed into Russian by preserving componential structure of word-combination (36%). It confirms differences in the systems of Russian and English language don't deny similarity between them.

But the discrepancy between structural-semantic connections inside Russian and English attributive word-combinations determines frequent translation of English attributive groups by a group of Russian words (28%).

Next frequent variant of translation is the translation of one of the words of English attributive word-group by the noun in genitive case (13,5%).

Translation of English attributive word-combination by construction “noun-preposition-noun” makes up 13%. As a rule, these transformations are mainly conditioned by complex inner semantic connections in English and Russian attributive word-combinations as well as structural-semantic discrepancy between English and Russian languages.

Less frequent translation variants are:

1. Translation of prepositive attributive word-combinations by the change of sentence structure (5,5%);
2. Omission of one of the words of attributive group (3,5%);
3. Rearrangement of the words which form an attributive word-group in Russian (0,5%).

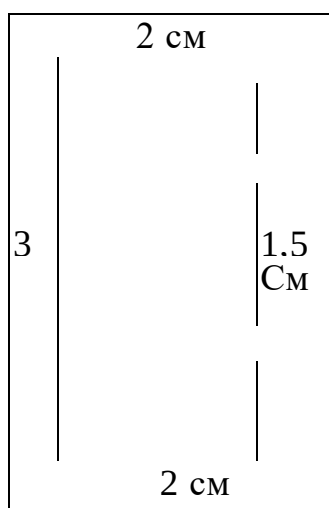
These transformations are mainly determined by the combined influence of the above mentioned structural-semantic peculiarities. One of

the most important factor determining the process of translation is the translator's personality. Translator as a receptor of the original text has to translate it faithfully pertaining the genre characteristics of the original and its stylistic peculiarities.

Обсяг поданої до захисту магістерської роботи має становити 50-60 стандартних сторінок. Рішення про допуск магістерської роботи до захисту приймається на засіданні випускаючої кафедри після попереднього захисту на кафедрі. Магістерська робота захищається на тій мові, якою вона написана, на відкритому засіданні ЕК.

2.1. Технічні вимоги до оформлення тексту наукової роботи

Робота повинна бути надрукованою на друкарській машинці або роздрукованою з комп'ютерного набору на принтері (кегель 14, шрифт TimesNewRoman Суг; кегль 13, шрифт Kudriashov; кегль 12, шрифт Arial Суг, полуторний інтервал). Одиницею виміру обсягу наукової роботи є стандартний білий аркуш машинопису: близько 1800 знаків (30 рядків) на аркуші формату А4 (210 х 297 мм). На аркушах слід залишати береги: з лівого боку – не менше 3 см, з правого – не менше 1,5 см, вгорі і внизу не менше 2 см.

Вписувати у текст роботи окремі іншомовні слова, умовні знаки можна чорнилом, тушшю, пастою тільки чорного кольору. Друкарські помилки, описки, неточності можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці. Кожну структурну частину роботи, кожний розділ розпочинають з нової сторінки.

1. *Заголовки* структурних частин роботи – ЗМІСТ (CONTENTS), ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ (LIST OF ABBREVIATIONS), ВСТУП (INTRODUCTION), РОЗДІЛ (CHAPTER), СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ (BIBLIOGRAPHY), ДОДАТКИ (APPENDICES) друкують великими літерами. Заголовки підрозділів, пунктів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу.

Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, то їх розділяють крапкою. Відстань між заголовком та текстом повинна становити 3-4 інтервали.

2. *Нумерацію* проставляють вгорі аркушів, праворуч. Вона має бути наскрізною. Титульну сторінку вважають першою, але не нумерують. Номер розділу ставлять після слова – РОЗДІЛ – після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Наприклад:

РОЗДІЛ I

Лінгвістичні особливості фразеологічних одиниць типу as...as

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між

якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, і у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

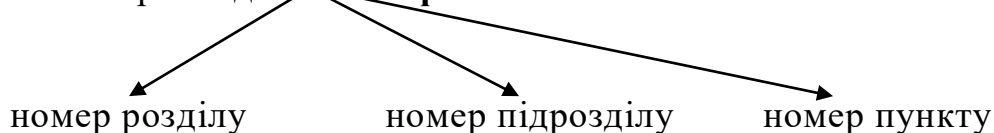
Наприклад: **1.1.Шляхи утворення фразеологізмів**

1.2. Класифікація фразеологізмів

1.3. Морфологічні особливості фразеологізмів

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу.

Наприклад: **1.2.1. Евфонічні засоби**

Ілюстрації, схеми, графіки, карти, фотографії та таблиці нумерують послідовно в межах розділу. Номер складається з номера розділу і порядкового номера таблиці чи ілюстрації, між якими ставиться крапка. Нумерація ілюстрацій позначається так: **Рис. 1.2**, яка подається після наведення самої ілюстрації. Нумерація таблиці наводять у правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці, наприклад: **Таблиця 1.2.** При перенесенні таблиці на іншу сторінку у правому верхньому куті - **Продовження таблиці 1.2**

Примітки до тексту, якщо такі є, нумерують в межах одної сторінки.

Наприклад - Примітки:

1. ...

2. ...

3. У своїй науковій роботі студенти також можуть використовувати не лише власні умовні *скорочення*, але й загальноприйняті. Такий скорочений запис використовується для зменшення обсягу тексту з метою дати максимум інформації. Наведемо приклади загальноприйнятих умовних скорочень, що використовуються:

а) і т.ін. – і таке інше; і т.д. – і так далі; і т.п. – і тому подібне;

б) див. – дивись; пор. – порівняй;

в) ст. – століття; р. – рік; рр. – роки;

г) т. – том; н.ст. – новий стиль; ст.ст. – старий стиль; н.е. – наша ера; м. – місто; обл. – область; с. – сторінка; акад. – академік; доц. – доцент; проф. – професор; табл. – таблиця [41].

Не допускається скорочення слів: так званий, наприклад, формула.

Літерні аббревіатури (США) є досить поширеними. Крім загальноприйнятих ви можете використовувати літерні аббревіатури, які позначають певне поняття у певній галузі знань. При першому згадуванні ці аббревіатури вказуються у круглих дужках після повного найменування – *source language (SL)*, *target language (TL)*, надалі вони вживаються в тексті без розшифровки.

Зверніть увагу на написання порядкових числівників:

15-й день

30-х років

10-го класу

6-му рядку

XX століття

4.Цифровий матеріал, коли його багато, або є необхідність у зіставленні певних показників, як правило оформлюють у *таблиці*. Найчастіше наводять аналітичні таблиці, які є результатом обробки й аналізу цифрових показників. Після цих таблиць робиться підсумок (узагальнення), який можна ввести до тексту словами: «таблиця дає: змогу зробити висновок, що...», «із таблиці видно, що...». Далі наводимо приклад побудови таблиці:

Таблиця (номер)

Назва таблиці

5.Для підтвердження власних думок, ідей або для критичного ана-

лізу того чи іншого твору слід наводити *цитати*. Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками, наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування повинно бути повним без довільного скорочення авторського тексту і без перекручення його думок. Пропуск слів, речень при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту. Пропуск позначається трьома крапками;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

Наприклад:

г) при непрямому цитуванні, тобто при переказі чужих думок, слід бути максимально точним й уважним. Тут також потрібно навести відповідне посилання на джерело.

Наприклад: [див. 4] – найпоширеніший спосіб

номер джерела у списку літератури [див. 4; 10; 15; 20],
у працях [1; 3; 5]

д) цитування не повинно бути надмірним;

е) якщо студент наводить власні графічні виділення у тексті, то треба навести пояснення після закінчення речення, у якому було зроблене виділення.

Наприклад: (виділено нами – А.К.) – ініціали студента

(курсив наш – А.К.)

(підкреслено мною – А.К.) [41].

є) при наведенні ілюстративного прикладу з художнього твору необхідно вказати на джерело. При першому згадуванні джерела у

виносці наводяться всі вихідні данні.

Наприклад: Тут і далі цитую за Dreiser T. *The Cruise of the “Idle wild” Modern American Short Stories*. Moscow: Progress, 1980, а далі вказують лише сторінки. Сторінки подаються у круглих дужках – (р. 18).

6.Список використаних джерел.

Як правило, у студентів постає велика кількість запитань під час оформлення списку використаної літератури. Найбільша кількість помилок зустрічається саме в цій структурній частині роботи. Тому пропонуємо всім уважно ознайомитися з прикладами оформлення різних джерел. Також ви можете звернутися до стандарту оформлення бібліографії за наступним джерелом. Режим доступу: [Pryklady_DSTU_8302_2015.pdf](#)

а) окрема монографія, книга (1-3 автори):

Седов К.Ф. Дискурс и личность: Эволюция коммуникативной компетенции. М.: Лабиринт, 2004. 320 с.

Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

Попова З. Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. М.: Восток-Запад, 2007. 314 с.

б) окрема монографія, книга (4-5 авторів):

Антология концептов / под ред. В.И. Карасика, И.А. Стернина. Том. 3. Волгоград: Парадигма, 2006. 381 с.

Антология концептов / под ред. В.И. Карасика, И.А. Стернина. Том. 4. Волгоград: Парадигма, 2006. 357 с.

Стилистикаанглийского языка/А.Н. Мороховский, О.П. Воробьёва,Н.Н. Лихошерст, З.В. Тимошенко. К.: Вища школа, 1984. 247 с.

в) складові частини книги, збірника, журналу:

Лотман К. Биография – живоелицо. *Новый мир*. 1985. № 2. С. 45-

Попова З.Д., Стернин И.А. Основные черты семантико-когнитивного подхода к языку. *Антология концептов* / под ред.

И. Карасика, И.А. Стернина. М.: Гнозис, 2007. С 7-9.

Сусов И. П. Личность как субъект языкового общения. *Личностные аспекты языкового общения*: межв. сб. научн. тр. - Калинин, 1989. С. 3-16.

Сухих С.А. Структура коммуникантов в общении. *Языковое общение: процессы и единицы*: межв. сб. научн. тр. Калинин, 1988. С. 22-29.

і) багатотомні видання:

История русской литературы: в 4 т./ АН СССР. Ин-т рус. лит. Т. 3. М., 1982. 876 с.

Новый большой англо-русский словарь / под ред. Ю.Д. Апресяна. М.: Русский язык, 2001. Т.1: 832 с.; Т.2: 829 с.; Т.3: 825 с.

д) перекладні видання:

Новое в зарубежной лингвистике: Теория речевых актов. Сборник / пер. с англ. Вып.17. М.: Прогресс, 1986. 424 с.

Оскар Уайльд. Казки / переклад з англ. І. Корунець. К.: Школа, 2000. 156 с.

Оскар Уайльд. Портрет Доріана Грея / переклад з англ. Р. Доцик К.: Школа, 2003. 156 с.

е) збірники наукових праць, статей:

Горшкова К.О., Шевченко Н.П. Літературний портрет Авраама Лінкольна (на матеріал і роману Ірвіна Стоуна «Любов вічна»). *Записки з романо-германської філології*: зб. наук, праць. Вип. 6. Одеса: Латстар, 2000. С. 155-162.

Нижникова Л.В. Текстовые категории, присущие письму, и специфика их реализации. *IV Міжнародна науково-практична конференція з питань методики викладання іноземної мови, присвячена пам'яті професора В.Л. Скалкина*: збірник наукових праць. Одеса: Астропринт,

2005. С. 297- 302.

Сердійчук Л.П. Автобіографія як особливий вид дискурсу. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*. 2004. №17. С. 230-232.

є) словники:

Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. М.: Филологический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова, 1996. 248 с.

Лингвистический энциклопедический словарь/гл.ред. В.Н. Ярцева. 2-е изд., дополненное М.: Большая Российская Энциклопедия, 2002. 709 с.

Glossary of Cognitive Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007. 240 p.

New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. Hexicon Publications, Inc., 1993. 1149 p.

ж) автореферати дисертацій:

Крючкова П.Г. Авторитарный дискурс: автореф. дис.... канд. филол. наук: 10.02.04. германські мови. К., 2003. 18 с.

Морякіна І.А. Мовна особистість у художній прозі Дж. Голсуорсі: лінгвокогнітивний та прагматичний аспекти (на матеріалі романів форсайтівського циклу): автореф. дис.... канд. филол. наук: 10.02.04. германські мови. К., 2005. 20 с.

з) дисертації:

Морозова И.И. Коммуникативные стратегии вежливости в стереотипном речевом поведении викторианской женщины: дис.... канд. филол. наук: 10.02.04 германские языки. Харьков, 2004. 208 с.

Насалевич Т.Н. Портретные описания в различных типах текста (роман, драма, сказка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. германские языки. Одесса, 2003. 198 с.

і) електронні ресурси:

Britain Express: English Culture: Your Guide to English Culture and History - What Makes England so English.Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.britainexpress.com/History/english-culture.htm>.

Електронний ресурс. Режим Доступу: <http://www.wikipedia.thefreeencyclopedia>

EncyclopediaBritannica 2006 ReadyReference. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://britannicashop.britanica.co.uk/epages/>

Іншомовні видання оформлюються за тими ж правилами, наприклад:

Fox K. Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour. London: Hodder, 2004. 424 p.

Kukhareno V.A. A Book of Practice in Stylistics. Vinnytsia: “Nova Knyga”, 2000. 160 p.

Lejeune P. Le pacte autobiographique. Paris, 1975. 335 p.

7.Додатки.

Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках. Кожен з них починають з нової сторінки. Друкують таким чином: вгорі, посередині рядка – ДОДАТОК А. Нижче назва додатку. Додатки слід позначати послідовно великими літерами українського алфавіту (А, Б, В, Г, Д, Ж...).

РОЗДІЛ III

НАУКОВА РОБОТА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Перший тип наукової роботи з перекладу – це *наукова розробка* будь-якої теми з теорії перекладу, яка передбачає самостійне дослідження практичного матеріалу. Обсягта жанр текстового матеріалу не регламентований: це може бути дослідження на матеріалі текстів художньої літератури, інструкцій, реклами, ділової переписки тощо. Головне, щоб у роботі розглядався процес або результати перекладу, тому завжди передбачається застосування матеріалу двома мовами.

Другий тип робіт, більш наближений до практики, – це *переклад* тексту та *перекладацький коментар* до нього.

Методика виконання навчально-наукових робіт першого типу, як правило, не викликає запитань у студентів, які мають можливість ознайомитися з різноманітними бібліографічними джерелами з основ наукових досліджень. Тому у нашому посібнику ми вважаємо за необхідне детально зупинитися на особливостях виконання робіт другого типу.

3.1. Власний переклад тексту та його аналіз як різновид наукової студентської роботи

У науковій роботі, яка представляє власний переклад тексту та його аналіз, повинні бути послідовно відтворені всі етапи процесу перекладу і його результат – текст перекладу. У *Вступі*, крім стандартних положень, зазначених вже вище, як правило, аналізуються і синтезуються теоретичні положення про процес перекладу, про фактори та фільтри, які впливають на цей процес, про роль особистості перекладача у процесі перекладу. Вступ відбиває результати підготовчого етапу роботи перекладача-початківця – знайомство з теоретичною літературою з проблем перекладу. З усього розмаїття літератури ми склали бібліографічний список базисних

джерел з теорії та практики перекладу, який ви знайдете у Додатках до посібника.

Перший розділ – це перекладацький коментар, який відображає етапи перекладу конкретного тексту і складається з двох частин:

- передперекладацького аналізу;
- опису аналітико-варіативного пошуку при перекладі, який включає опис проблеми перекладу, опис існуючих засобів і варіантів її вирішення та обґрунтування вибору варіанта перекладу.

Як показує досвід, перекладацький коментар українською мовою, як правило, не викликає термінологічних труднощів. Зовсім інша справа, якщо коментар виконується англійською мовою. У Додатках ми пропонуємо «Короткий українсько-англійський словник перекладацьких термінів», а також – деякі кліше англійською мовою, які використовуються при аналізі діяльності перекладача.

Останній розділ наукової роботи представляє безпосередній результат процесу перекладу – текст перекладу з фоновим коментарем (якщо є необхідність), який включає пояснення щодо реалій тексту (імена, дати, події, історичні та етнографічні реалії).

У *Висновках* такого виду роботи слід зупинитися на найскладніших за вибором варіантах перекладу; на типології та систематизації факторів, що вплинули на те чи інше рішення перекладача; на авторських варіантах перекладу як теоретично значимих, так і практично доцільних у теорії та практиці перекладу.

Тепер, перейдемо до детальнішого розгляду основних етапів перекладу, які послідовно описуються у першому розділі наукової роботи.

3.1.1. Передперекладацький аналіз

Отже, ознайомившись з теоретичною літературою, перекладач переходить до прочитання тексту оригіналу і *передперекладацького аналізу* (ПА). Завдання аналізу – визначити основні характеристики тексту, який буде перекладатися: «Тексти для перекладів надзвичайно

різноманітні за жанрами, стилями й функціями. Тому перекладачу важливо знати, який вид тексту він повинен перекладати. Типи текстів визначають підхід і вимоги до перекладу, впливають на вибір прийомів перекладу і визначення ступеня еквівалентності перекладу оригіналу. Цілі і завдання перекладача є різними в залежності від того, що він перекладає, поему або роман, наукову статтю або газетну, документ або технічну інструкцію. І закономірності перекладу кожного із жанрів мають свої відмінності» [9,15].

У сучасному перекладознавстві існують різні точки зору на основні параметри ПА та їх ієрархію [2; 3; 46; 50; 52 та ін.]. Так, наприклад, І.С. Олексієва виділяє наступні параметри ПА: збір зовнішніх даних про текст, визначення джерела і реципієнта, склад інформації та її щільність, комунікативне завдання і мовленнєвий жанр [2,326-330]. Відомий британський перекладач і перекладознавець, автор численних праць з теорії перекладу Пітер Ньюмарк радить звертати увагу на мету тексту, мету перекладача, – текстові стилі (за Ю. Найде), на те, кому призначені вихідний текст (ВТ) і текст перекладу (ТП), стилі мови, час і місце публікації тексту, денотативний, конотативний і культурний аспекти тексту [50, 11-17].

Спираючись на критичний аналіз існуючих точок зору, пропонуємо проводити ПА за такими параметрами:

- 1.функціонально-стильова приналежність тексту і його мовленнєвий жанр;
- 2.тип тексту;
- 3.мета перекладу;
- 4.кому призначений текст;
- 5.час і місце створення та публікації тексту;
- 6.автор тексту.

1. Функціональний стиль і мовленнєвий жанр

Цей параметр посідає і основне місце в умовній «ієрархії»

складових перекладацького аналізу. Як зазначає низка вчених, саме з цього аспекту повинен починатися передперекладацький аналіз: «Коли перекладач розпочинає переклад, він через мову тексту повинен з'ясувати для себе глобальні речі – в якому мовленнєвому жанрі виконано текст і в якому функціональному стилі він існує. Специфіку мови і тексту визначає не фактуальний зміст, а мовленнєвий жанр і функціональний стиль, які зсередини пронизують практичний зміст» [5, 3].

Функціональний стиль – це особлива мовна підсистема, яка має свої фонетичні, лексичні і граматичні характеристики та обслуговує певну сферу спілкування.

Проблема функціональних стилів (ФС) і жанрів є однією з найдискусійніших у лінгвістиці та характеризується розмаїттям підходів до її вирішення й, як наслідок, існуванням різних класифікацій. Найбільшприкладною й ефективною нам вважається класифікація М.П. Брандес і В.І. Провоторова. Відповідно до цієї класифікації всі стилі і жанри діляться на:

- офіційно-діловий ФС (постанови, укази, закони, договори, судочинно-процесуальні документи, торгово-комерційні угоди і кореспонденція, реклама, проспект, інструкція, анотація);
- науково-технічний ФС (монографія, наукова стаття, наукова доповідь, підручник, довідник, енциклопедія тощо);
- газетно-публіцистичний ФС (замітка, повідомлення, інтерв'ю, стаття, нарис, хроніка, репортаж, есе, памфлет, фейлетон);
- літературно-художній ФС (художня проза і поезія).

Межі стилів і жанрів не завжди чіткі, але в кожному з них необхідно навчитися виділяти жанрову домінанту, яка буде визначати домінанту його перекладу. Те, що, наприклад, вважається правильним у перекладі офіційно-ділового тексту, не завжди буде таким у перекладі газетно-публіцистичного і навпаки. Чим спеціальніший є текст за

своїм змістом, тим вищою є частотність термінів, слів у їх прямих значеннях, використання книжно-писемного мовлення з превалюванням складносурядних і складнопідрядних речень.

Функціонально-стильові особливості варіюють від мови до мови. Так, наприклад, в іспанській газетно-публіцистичній статті або нарисі традиційно використовується більше експресивних засобів, ніж в російських або англійських статтях. Тому, якщо зберегти всю цю експресію у перекладі, в англійця або німця, який звик до інших стандартів, може виникнути негативне враження і недовіра до прочитаного перекладного тексту. І навпаки, іспанець, прочитавши англійську статтю, вважатиме її мову неяскравою, прісною і нудною. Саме тому у подібних випадках вносяться поправки за допомогою відповідних прийомів, але лише мотивовані, виправдані метою перекладу. Проте часто розходження не можуть бути нейтралізовані у перекладі, оскільки для цього необхідні перетворення, недопустимі у перекладі. Так, наприклад, англійські статті частіше, ніж у нас, будуються за принципом «від загального до окремого», в той час як у нас – частіше за принципом «від окремого до узагальнених висновків». Зрозуміло, що перекладач у даному випадку не має права адаптувати текст статті у перекладі на шкоду національним мовним особливостям ВТ.

У сучасному перекладознавстві до цих пір ведуться дискусії про те, чи слід рівнятися на стиль мови перекладу або на стиль оригіналу. І до цих пір однозначної відповіді на це питання не існує. Тому у процесі перекладу також слід враховувати призначення перекладу.

Зазначимо, що основні риси мовленнєвих жанрів в англійській і українській мовах, як правило, збігаються, і тому виділена жанрова домінанта вихідного тексту буде працювати й у тексті перекладу за умови, зрозуміло, її адекватної передачі. Проте, слід пам'ятати, що англійський текст будь-якого жанру менш офіційний, термінологічний

і більш динамічний, «звичний», ніж аналогічний російський текст. Детальнішу інформацію про жанрові доміанти та особливості функціональних стилів і мовленнєвих жанрів можете знайти у спеціальній літературі з перекладу [2; 3; 5; 25; 31; 37].

2. Тип тексту

Необхідність урахування цього параметра є аксіомою сучасної теорії перекладу. Проте, спірними на сьогоднішній день залишаються питання про критерії виділення таких типів, їх співвідношення з жанрами і типами дискурсу. Існуючі розходження, усвою чергу, обумовлені невирішенням «глобальніших проблем» – визначенням типів комунікації, повідомлення, дискурсу тощо. Звідси – розмаїття типів текстів, що виділяються у сучасному перекладознавстві. У цьому плані на особливу увагу заслуговують праці західнонімецьких перекладознавців (Е. Косериу, Е. Кошміндера, Ю. Вірла, К. Райс та низки інших). Звертаючись у першу чергу до прикладних аспектів перекладу і намагаючись застосувати результати теоретичних досліджень до вирішення чисто практичних завдань, вони розробляють перекладацьку типологію текстів. В їхніх роботах підкреслюється, що саме тип тексту має вирішальний вплив на характер усіх перекладацьких проблем і у багато чому визначає стратегію перекладача і критерії оцінки його роботи. При виділенні типів текстів західнонімецькі перекладознавці, як правило, відштовхуються від видів змістовної інформації, що закладена у тексті, і у більшій мірі від функціонального спрямування останнього.

Так, найяскравіший представник цієї школи, Катаріна Райс, вказує, що критик, який об'єктивно оцінює якість перекладу, повинен обов'язково зіставити його з оригіналом, визначаючи у першу чергу, до якого типу належить текст оригіналу. Саме з метою передперекладацького аналізу К Райс пропонує три основних типи тексту: інформативний тип – *'the communication of content'*, оперативний

тип – *‘thecommunicationofcontentwithapersuasivecharacter’* й експресивний тип *‘thecommunicationofartisticallyorganizedcontent’* [52,163]. Таким чином, у першому типі тексту домінує функція повідомлення інформації, у другому – функція звернення, спонукання до дії або реакції, в третьому функція вираження (емоційних та естетичних переживань). Перший тип орієнтований на зміст, другий – на звернення, третій – на форму.

Розбіжність між цими типами тексту обумовлює й особливості перекладу. При перекладі інформативних текстів необхідно забезпечити інваріантність на рівні плану змісту. Тому *‘useoflanguage’* або мовне оформлення перекладу повинне відповідати законам мови перекладу, щоб читач отримав повну інформацію у звичайній мовній формі.

Оперативні тексти, орієнтовані на звернення і спонукання, передають не лише зміст, але й мають певну мету. Тому при перекладі необхідно перш за все зберегти чітке звернення до читача або слухача. І цьому повинно бути підпорядковане і мовне оформлення перекладу: *‘The particular frequency of words and phrases of evaluation (positive for the addresser or for the cause to which he has committed himself; negative for any obstacle to his commitment), the particular frequency of certain rhetorical figures may, among other factors, lead to the conclusion that the text is operative. Decisive question: are we dealing with a speech object capable of making an appeal?’* [52, 163]. Для передачі певної реакції, спонукання до конкретної дії перекладачу у плані вибору мовних засобів дозволено більше, чим при перекладі інших текстів відхилятися від змісту і форми оригіналу. При оцінці перекладу такі мотивовані відхилення не слід розглядати як неправильний або невірний переклад. Тому що, як пише К. Райс, у цьому випадку вірність оригіналу полягає перш за все у передачі ефекту, у збереженні закладеного у тексті звернення.

При перекладі експресивних текстів, орієнтованих на форму (ху-

дожня проза і поезія), перекладач у першу чергу повинен зберегти їх естетичний вплив. Тут необхідно передати не стільки певний зміст, скільки зовнішню і внутрішню форми, що визначаються поетикою, стилем і художнім замислом автора. Тому перекладач повинен бути націленим перш за все на аналогію форми, а не змісту, яка вимагає еквівалентності естетичного впливу. А це значить, що вибір мовних засобів перекладу текстів, орієнтованих на форму, визначається мовою оригіналу.

Слід зазначити, що критерії розмежування типів текстів у К. Райс досить туманні і розмиті. Сама К. Райс, визнаючи це, характеризує свою класифікацію як *'aroughgrid'* [52,163], тобто накреслення сітки координат.

У сучасному російському перекладознавстві заслуговує на увагу класифікація типів тексту І.С. Олексієвої. Відповідно до її точки зору визначальним для типу тексту є вид інформації (когнітивна, емоційна, естетична), який має свої засоби мовного оформлення. Тексти, де домінує когнітивна, пізнавальна інформація, умовно виділяються у групу інформаційно-термінологічних. Тексти, де містяться приблизно рівні частки когнітивної й емоційної інформації або де емоційна інформація переважає, називаються інформаційно-емоційними. Нарешті, у третю групу – художніх текстів – автор об'єднує тексти, де домінує естетична інформація [2, 151-155]. В описі класифікації також наводяться засоби мовного вираження кожного з видів інформації і, відповідно, типу тексту. На основі цього визначається домінанта перекладу для кожного із типів тексту. Так, переклад інформаційно-термінологічних текстів, як правило, не є складним, тому що в них багато термінів, які не залежать від контексту. Саме при перекладі таких текстів словник – перший помічник.

Другий ступінь складності для перекладача мають тексти, де пре-валює емоційна інформація, або емоційна інформація врівноважується

когнітивною. Це газетно-журнальні, мемуарні, траурні, рекламні тексти, які складають групу інформаційно-емоційних текстів. Тут перекладачу поруч з вмінням користуватися словником знадобиться вміння знаходити необхідні варіантні відповідники й трансформації. Відповідно до цього міняється довжина одиниць перекладу. Якщо в інформаційних текстах, це, як правило, слово або словосполучення, то в інформаційно-емоційних – це може бути і речення, і цілий текст.

Третя група включає художню прозу й поезію, художню публіцистику, в яких домінує естетична інформація. І.С.Олексієва називає таку групу текстів «художні» і зазначає, «що індивідуальне бачення автора і його стиль (естетика) підпорядковують собі як когнітивну, так і емоційну інформацію. Засоби передачі естетичної інформації дуже різноманітні. А якщо враховувати, що вона завжди виступає на фоні емоційної і є, власне кажучи, її особливим різновидом (передає нам почуття прекрасного), то зрозуміло, що перекладати такі тексти особливо складно» [2, 155].

Критичний аналіз і синтез існуючих точок зору на типи текстів, а також намагання ефективного практичного застосування їх у перед-перекладацькому аналізі дозволив нам запропонувати наступне розмежування: інформативні, інформативно-емоційні, експресивні. Основна функція інформативних текстів (наукових, технічних, навчальних, юридичних, газетних, журнальних тощо) – повідомлення певних даних, і тому головне завдання перекладача полягає в тому, щоб якомога точніше і зрозуміліше відтворити зміст вихідного повідомлення.

Передача емоційної інформації в інформативно-емоційних текстах (газетно-журнальні, мемуари, реклама, підручники тощо) вимагає від перекладача не лише користуватися словником, але й приймати індивідуальне рішення, спираючись на знання перекладацьких прийомів.

В експресивних текстах (художня проза і поезія, публіцистика)

домінує естетична інформація і головне для перекладача – зберегти художні якості оригіналу, його емоційно-естетичний вплив. Заради досягнення цієї головної мети перекладач вільніший у виборі засобів, жертвуючи окремими деталями перекладного тексту.

Зрозуміло, що ділення на такі типи має прикладний характер і вказує лише на основну функцію оригіналу, яка повинна бути відтворена у перекладі. Фактично ж «чистих» текстів практично не існує: навіть самий академічний науковий текст може містити емоційну інформацію. Але для перекладача, особливо початківця, важливо з'ясувати, що тип тексту та інформація, закладена у ньому, впливають на вибір мовних засобів при перекладі.

3. Мета перекладу

Цей параметр безпосередньо пов'язаний з попереднім і також відіграє важливу роль у передперекладацькому аналізі. Як зазначає В.Н. Комісаров, перекладацька стратегія при вирішенні конкретних завдань залежить від визначення мети перекладу та умов його здійснення: «Перекладач повинен чітко уявляти для чого і для кого він перекладає, яке завдання буде виконувати створюваний ним текст, як іким цей текст буде використаний. На основі таких даних перекладач може вирішити, чи буде він робити переклад або будь-який інший вид мовного посередництва, а якщо переклад – то чорновий (робочий) або готовий до публікації (адекватний). Відповідно до цього рішення він буде вибирати і способи передачі вихідного повідомлення» [20, 357]. Переклад завжди здійснюється для чогось, перекладач намагається виконати певне завдання, яке він отримав від замовника або вибрав сам. Цілі перекладу можуть бути різними. В одних випадках мета перекладу може полягати у досягненні максимальної близькості до оригіналу, в інших випадках мета може бути іншою – повідомити певну інформацію, створити бажане емоційне ставлення до інформації, що передається, спонукати читача

до конкретних дій, переконати у своїй правоті, викликати певну реакцію, вирішити ідеологічні, політичні або побутові завдання, що не мають нічого спільного з адекватним відтворенням оригіналу тощо.

Необхідність у перекладі обумовлена, таким чином, специфічним інтересом до інформації тексту оригіналу. Перекладач конкретизує цей інтерес у двох напрямках: 1) змінювати (у різній мірі) або зберігати загальний зміст тексту або будь-якого його параметру; 2) зберігати або варіювати домінуючу функцію тексту або взагалі відмовитися від неї. Виходячи з цього перекладач або перетворює зміст і форму оригінального тексту (реферування, анотування, переказ), або максимально точно зберігає всі параметри вихідного тексту, або відхиляється у різній мірі від оригіналу (інформативний переклад, підрядковий переклад віршів).

4. Кому призначений текст

Важливість даного параметра зазначається багатьма дослідниками [20; 51 та інші). Юджин Найда у своїй знаменитій книзі «До науки перекладати», опублікованій у 1964 році, вказує на три основні фактори, що обумовлюють переклад: '1) *thenatureofthessage*; 2) *thepurposeorpurposesoftheauthorandtranslator*, and 3) *thetypeofaudience*' [51, 127]. На його думку, у цьому аспекті перекладач повинен враховувати як здатність певної аудиторії розуміти текст (*decodingability*), так і її потенційний інтерес до повідомлення. Відповідно до різного рівня декодування інформації, вчений виділяє чотири головних типи аудиторії: діти; аудиторія, що отримує освіту; освічене доросле населення і спеціалісти. Очевидно, що переклад, призначений для дітей, буде відрізнятися від перекладу для дорослої аудиторії. Ще у більшій мірі, як зазначає Ю. Найда, потенційна аудиторія різниться і ступенем зацікавленості. Наприклад, переклад африканських міфів, виконаний для широкої читацької аудиторії, що цікавиться частково і життям чужоземців, буде значно відрізнятися від

перекладу, виконаного для етнографів-африканістів і навіть лінгвістів, які більше зацікавлені у вивченні не лише культурних особливостей, але й особливих лінгвістичних структур.

Взагалі, саме теорія динамічної еквівалентності, запропонована Ю. Найдою, знаменувала перехід від старих теорій формальних відповідників, орієнтованих на ВТ, до нового лінгвістичного підходу до перекладацької проблематики, орієнтованого на реакцію реципієнта перекладу. У світлі цього нового підходу адекватність перекладу може бути досягнута лише з урахуванням особливостей сприйняття читачкою аудиторією мови перекладу:

*'A third element in the naturalness of a D-
E translation is the extent to which the message fits the receptor -
language audience. This appropriateness must be judged on the basis of the
level of experience and the capacity for decoding, if one is to aim at any real
dynamic equivalence'* [51, 139].

Розглядаючи найважливіші фактори, що визначають вибір стратегії перекладача, Пітер Ньюмарк також звертає увагу на характер читачкої аудиторії (*readership*). Причому відомий вчений-перекладознавець, але перш за все перекладач-практик і викладач перекладу, який формулює теоретичні положення на основі перекладацького досвіду, пропонує перекладачу охарактеризувати читачку аудиторію оригінального тексту і потім вже перекладного з тим, щоб вирішити, в якій мірі йому слід орієнтуватися на одержувача перекладу. На думку П. Ньюмарка, на основі аналізу особливостей мовного вираження тексту оригіналу перекладач здійснює оцінку рівня освіти, клас, стать і вік читача.

Перекладач також враховує ступінь мотивації читача – наскільки він зацікавлений у прочитанні тексту, знайомстві з темою повідомлення і культурними референціями, а також розуміння мовного розмаїття тексту. Звідси – вірогідне рішення про три типи читача – читач-експерт, освічений читач та неінформований читач (*expert,*

educated layman, uninformed). Далі П. Ньюмарк радить перекладачу визначити, чи перекладає він для такого ж типу читацької аудиторії або для читача менш знайомого з вихідною темою і культурою та з нижчим рівнем лінгвістичної компетенції [51, 13, 15].

Отже, розпочинаючи переклад конкретного тексту, перекладач обов'язково визначає для себе характер читацької аудиторії: діти, група спеціалістів, широкі читацькі маси, члени політичних організацій, комерційні фірми тощо. Перекладач при цьому також орієнтується на їх досвід, знання, освіту, вік, соціальний і професійний статус, ступінь зацікавленості, мовну компетенцію. І лише після цього вибирає відповідне мовне оформлення перекладу: загальноживану або спеціальну лексику, більш або менш спеціальну термінологію, розмовну або книжну лексику тощо. Якщо текст не має точного адресата і написаний для дорослої читацької аудиторії, то у перекладі відсутні вузькоспеціальні й діалектні слова та зберігається письмова літературна норма, а також нейтральний і розмовний (але не розмовно-просторічний) стиль мови.

5. Час і місце створення та публікації тексту

Переклад текстів, що відносяться до іншої епохи, ставить перед перекладачем завдання збереження їх історичного колориту. Мовне оформлення таких текстів вимагає особливої манери вираження, архаїзації – словникової (застарілі слова) і синтаксичної (застарілі конструкції, інверсія). Вдалим прикладом відтворення історичної своєрідності оригіналу є російський переклад О. Костюкович роману «Ім'я троянди» У. Еко. Автор роману, відомий італійський письменник і лінгвіст, застосовує цілу палітру екстралінгвістичних і лінгвістичних засобів, які створюють атмосферу Середньовіччя. Так, він часто вводить в оповідь латинські цитати з наміром відтворити обставини того часу, щоб читач глибоко відчув не лише звичаї та обряди середньовічного абатства, але і його мову. Ось як пише про це сам У.

Еко: «Зрозуміло, що я думав про читача західного, у якого латина, так сказати, на слуху, навіть якщо він ніколи її не вивчав, – і це звичайно, було вірним для італійських, французьких, іспанських і німецьких читачів. Але навіть англومовні читачі, які не вивчали класичні мови, чули латинські вирази, наприклад, у сфері юриспруденції, і навіть у якомусь телефільмі. Але російському читачу ці латинські фрази і заголовки, транслітеровані кирилицею, не скажуть нічого – ще й тому, що для російського читача латина не пов'язується ні із Середньовіччям, ні із церковним середовищем. Тому перекладачка запропонувала замість латини використовувати церковнослов'янську, мову середньовічної православної церкви. Завдяки цьому читач зміг відчувати те ж почуття часової віддаленості, перейняти атмосферу релігійності, розуміючи при цьому, про що йде мова» [40,226-227].

Окрім архаїзації перекладачу слід, по можливості, відмовитися від застосування специфічно сучасних слів (особливо термінів) і фразеологічних зворотів. Яскраві приклади зловживання модернізацією у перекладі наводить Н. Галь у своїй книзі «Слово живе і мертво»: «Повість про далеке минуле, розмова підлітків:

- Как это глупо! - сказал я.

- Идиотизм! - весело прибавила она.

У автора *idiotic*, але, звісно, в устах дівчинки, майже чотириста років тому назад, цей «идиотизм» звучить дико, хоча він був би можливим у книзі про інший час та інше середовище, у мовленні дорослому, розсудливому. А тут вірнішим було б *Просто дурость!* Або: *Уж куда глупей!*

У пригодницькій повісті про події XVII століття два підлітки, захоплені у полон розбійниками, називають цих розбійників *захватчиками*. Але ж це слово зараз набуло досить визначений смисл і забарвлення» [11,136, 139].

Проте у деяких випадках перекладач все ж таки змушений зверта-

тися до модернізації, наданню тексту або окремим його місцям сучасного забарвлення. Головне при цьому – вмотивованість перекладацького рішення. Звернемося знову до роману У. Еко «Ім'я троянди», в якому автор використовує латинські цитати для створення історичної обстановки Середньовіччя. Як вже зазначалося вище, О. Костюкович у перекладі російською мовою зверталася до архаїзації. У виданні, передрукованому для американського читача, перекладач У. Уївер, зі згоди автора, де-не-де скоротив занадто довгі цитати, вставивши до них парафрази англійською. Американський видавець побоювся, що багато латинських слів буде незрозумілим його читачам. Завдяки такій модернізації, пише У. Еко, деякі пасажі стали читатися легше, але дух оригіналу не був переданий [40,226].

Отже, прочитавши оригінальний текст, перекладач перш за все звертає увагу на те, хто автор тексту, коли цей текст написаний і де. У деяких текстах саме останній параметр може відіграти вирішальну роль при виборі того чи іншого перекладацького відповідника. Ось як пише про це Н. Галь: «Якщо в оригіналі герой намагається *to keep as stiff as upper lip*, йому не слід у перекладі турбуватися, щоб *не дрожала верхня губа*, а краще *не унывать, не вершатъ нос, не падать духом* – залежновід того, коли і де це написано, хто автор, яким є характер героя. Манірному, замкнутому англійцю слід *держать себя в руках* або *сохранять хладнокровие*, а жвавий хлопчина у сучасному американському оповіданні (або при подібній ситуації розбитний італієць, француз) можливо скаже іншому – *держи хвост морковкой!*» [11,162].

6. Автор тексту

Переважна більшість нехудожніх текстів анонімна. У них на першому місці стоїть повідомлення і не важливо, хто саме їх написав. Автор, як правило, не вказується, і значимі мовні характеристики залежать не від індивідуальності стилю автора, а від жанрових

особливостей і типу тексту. Тому при перекладі таких текстів параметр «автор тексту» практично не враховується при виробленні перекладацької стратегії.

Інша справа – художні і публіцистичні, а також деякі мемуарні і науково-популярні тексти, де автор творчо підходить до вибору мовних засобів: «індивідуальність стилю має якісний аспект, який базується на особистісному, унікальному для кожного автора характері мовлемисленнєвої діяльності, і кількісний аспект, оснований на переважному використанні певних смислів (значень) і структур [24,164]. У таких текстах ступінь прояву рис індивідуально-авторського стилю досить висока, що і необхідно враховувати у перекладі.

Не менш важливо побачити і ставлення автора до описуваної теми. П. Ньюмарк у своєму підручнику *A Textbook of Translation* звертає увагу перекладачів на те, що *'In reading, you search for the intention of the text, you cannot isolate this from understanding it, they go together and the title may be remote from the content as well as the intention. Two texts may describe a battle or a riot or a debate, stating the same facts and figures, but the type of language used and even grammatical structures (passive voice, impersonal verbs used to disclaim responsibility) in each case may be evidence of different points of view. The intention of the text represents the SL writer's attitude to the subject matter'* [50, 12]. Часто ставлення автора відбивається у вживанні таких модальних маркерів як слова *'unfortunately', 'nevertheless', 'hopefully'* тощо, а також у виборі одного із синонімів з позитивною, нейтральною або негативною оцінкою, які позначають один і той же референт – *'plump/fat', 'slim/slender/thin'* тощо.

Перекладач також змушений звертати увагу і на особистість самого автора, що може допомогти йому у виборі оптимального перекладацького відповідника. Наведемо приклад з книги Я.І. Рецкера «Теорія

перекладу і перекладацька практика» : «У статті про кризу 1929 року У. Фостер пише: *The period of apparent prosperity may be said to have ended in 1929.* Прикметник *apparent* може мати одне з двох діаметрально протилежних значень: *очевидний, явний* – з одного боку, і *гаданий, уявний* з іншого. Про яке ж процвітання йде мова? Далі, по всій статті, авторні разу не згадує про процвітання і, отже, треба шукати відповідь в екстралінгвістичному контексті. Проте тут достатнім фактором, що визначає вибір слова у перекладі, є особистість автора. Покійний нині голова комуністичної партії СНІЛ У. Фостер не міг вважати справжнім процвітанням «процвітання» часів Куліджа (1924-28рр.), коли резервна армія безробітних перевищувала один мільйон. Можна, не сумніваючись, перекласти цю фразу так: Можна сказати, що період гаданого процвітання закінчився у 1928 році» [31, 38-39].

Такими є основні складові передперекладацького аналізу. У досвідченого перекладача цей підготовчий етап займає, як правило, п'ять-десять хвилин, але саме він дозволяє перекладачу визначити свою стратегію при перекладі конкретного тексту й уникнути багатьох помилок на наступному етапі – процесі перекладу.

3.1.2. Процес письмового перекладу

Закінчивши передперекладацький аналіз і визначивши стратегію й тактику перекладу, перекладач переходить безпосередньо до процесу перекладу тексту.

Процес перекладу або «перекладання» – це ретельний і в той же час захоплюючий пошук варіанта перекладу. Він складається з трьох частин:

- зорового сприйняття з метою розуміння;
- осмислення й аналізу зрозумілого;
- відтворення іншою мовою шляхом послідовної підстановки замість одиниць оригіналу еквівалентних одиниць МП (відповідників) з метою передачі вихідного повідомлення. І.С. Олексієва називає цей

етап перекладацької діяльності аналітико-варіативним пошуком, оскільки правильний вибір між різними варіантами перекладу пов'язаний перш за все з умінням аналізувати перекладацьку проблему і зіставляти значення кожного повідомлення з конкретним контекстом [2].

Свою роботу з аналітико-варіативного пошуку рішень тієї чи іншої перекладацької проблеми перекладач описує в наступній частині першого розділу. Ми сподіваємося, що нижченаведена базова класифікація основних проблем перекладу допоможе студентам успішно пройти цей етап. Для тих, хто виконує наукову роботу англійською мовою, наведено англійські еквіваленти.

Отже, перекладачу, особливо початківцю, дуже важливо навчитися аналізувати кожний свій крок. У цій частині роботи ви описуєте проблему, існуючі способи і варіанти її вирішення та обґрунтування вибору кінцевого варіанта перекладу. Оскільки при цьому ви змушені будете оперувати перекладацькими термінами, нагадаємо коротко основні з них.

Лексикологічні аспекти перекладу	Lexicological Aspects of Translation
- власні імені	- proper names
- назви компаній, корпорацій, фірм, установ, газет, журналів, вулиць, площ тощо	- names of companies, corporations, firms, institutions, newspapers, magazines, streets and squares
- терміни	- terms
- інтернаціоналізми	- units of international lexicon (internationalisms)
- реалії	- units of nationally (culturally) biased lexicon / realia
- ідіоматичні, фразеологічні вирази, стійкі словосполучення	- idiomatic phraseological expressions, collocations
- багатозначні слова (лексико-семантичний аспект)	- polysemantic words (lexico-semantic aspect)
- неологізми	- neologisms

- складні слова	- compounds
- «хибні друзі перекладача»	- translator's false friends
- безеквівалентна лексика	- equivalent-lacking words
Лексико-граматичні аспекти	Lexico-Grammatical Aspects
- означений/неозначений артикль (контекстуальне значення)	- the definite and indefinite articles (contextual meaning)
- інфінітив та інфінітивні конструкції	- the infinitive and infinitival constructions/complexes
- дієприкметник та його звороти	- the participle and participial constructions
- герундій та герундіальні звороти	- the gerund and gerundial constructions/complexes
- дієприслівник та дієприслівникові звороти	- the adverbial participle (verbal adverb; gerund)
- підрядні речення причини, часу	- adverbial clause of cause, time
- обставини місця, часу	- adverbial modifier of place, time
- означальні підрядні речення	- attributive clause
- додаткові підрядні речення	- object clause
- прийменниковий додаток	- prepositional object
- складне речення	- composite sentence
- головне речення	- principal clause
- підрядне речення	- subordinate clause
- складносурядне речення	- compound sentence
- складнопідрядне речення	- complex sentence
- просте речення	- simple sentence
- безособове речення	- impersonal sentence
- односкладне речення	- one-member sentence
- модальність	- modality
- пасив і конструкції з ним	- the passive voice constructions
- атрибутивні групи	- attributive groups
- видові форми дієслова	- verb aspect forms
- віддієслівний іменник	- verbal noun
- зміна предикатів	- change of predicates
- сполучники, частки, прийменники	- conjunctions, particles, prepositions

- порядок слів (прямий, непрямий)	- word order (direct, indirect)
Стилістичні аспекти	Stylistic Aspects
- емоційно-оцінна лексика	- emotive-evaluative lexis
- розмовна лексика, книжна лексика	- colloquial words, bookish words
- ненормативна лексика	- contaminated/illiterate speech
- стилістичні прийоми та засоби виразності	- stylistic devices and expressive means
- жанрові особливості	- genre peculiarities
- функціональні стилі	- functional styles
- індивідуальний стиль автора	- individual style
- типи оповіді	- types of narration

У перекладознавстві виділяють такі типи перекладацьких відповідників:

- одиничні;
- множинні;
- okazіональні.

Одиничні відповідники(або еквівалент, регулярний відповідник) – це найбільш сталий спосіб перекладу даної одиниці ВМ, зафіксований у словнику і відносно незалежний від контексту. За допомогою одиничних відповідників, як правило, передаються терміни, власні назви тощо (*gable*– фронтон, *Indiancane*– бамбук).

Множинні(або варіантні) *відповідники*– це один з декількох словникових способів перекладу одиниці ВМ. Наприклад, англійський іменник *corruption* має такі множинні відповідники, зафіксовані у словнику: 1) псування, гниття; 2) розпуста, моральне розкладання; 3) продажність, корупція; 4) викривлення (тексту і т.п.) [58, т.1, 463]. При виборі необхідного варіанта перекладач враховує роль контексту, як лінгвістичного (оточення слова у тексті), так і ситуативного (час, місце, обставини, стиль спілкування). Так, зустрівши слово *chipsy* британському варіанті англійської мови, ви перекладете його як

«смажена картопля», а в американському - «чіпси» (місце дії). Якщо у ВТ описуються події минулих століть, то вираз '*LittleEnglander*' ви беззаперечно перекладете як прихильник «Малої Англії» (прізвисько противників колоніальних захоплень) [58, т. 2,364]. Але якщо у ВТ мова йде про наш час, то цей же вираз правильно перекласти як «прихильник усього англійського» (прізвисько англійця, який визнає лише свою культуру і презирливо ставиться до людей інших національностей) (час подій).

Яскраві приклади ігнорування ситуативного контексту (обставини дії) наводить Н. Галь. Так, англійський вираз '*Areyoucomfortable?*' передається у перекладі англійського роману, де мова йде про взаємостосунки двох людей, що стоять перед непростим життєвим вибором, як *Тебе зручно?*, замість того, щоб сказати –*Разве тебе легко?* [11,179].

Стосовно ж стилю спілкування або як його називають у зарубіжній лінгвістиці регістра спілкування (*register*), то в залежності від ситуації, наприклад, слово *auntie* може перекладатися як «тьотя, тітонька, тіточка або тітка».

І, нарешті, *оказіональні відповідники* (або контекстуальні заміни) – індивідуальний спосіб перекладу одиниці ВМ, який «працює» лише у даному контексті, авторство якого належить виключно перекладачу. Це унікальний відповідник, що найточніше, на думку перекладача, передає значення одиниці ВТ у даному контексті та є результатом перекладацьких трансформацій і прийомів (за В.Н. Комісаровим):

- лексичних
 - перекладацька транскрипція/транслітерація;
 - калькування;
 - лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція).
- граматичних
 - дослівний переклад (або нульова трансформація);

- членування речень;
- об'єднання речень;
- граматичні заміни (заміни граматичних форм, частин мови, членів речення, типів речень).

- лексико-граматичних
- антонімічний переклад;
- описовий переклад;
- компенсація.

Повертаючись до процесу пошуку рішення, виділимо головне; будь-який переклад, як правило, завжди починається з буквальної підстановки і ваше основне завдання, шляхом трансформації або коригування буквального перекладу (там, де це необхідно) навчитися знаходити оптимальний варіант, долаючи вплив ВМ та ВТ. Для цього необхідно навчитися «мислити іншою мовою», перейти в іншу картину світу. Необхідно, перш за все, розвивати вправність вираження одного й того ж змісту різними мовними формами за допомогою різних мовних засобів і граматичних структур, тобто уміння синонімічної гнучкості. Володіння цією вправністю полегшує перекладачу перехід від буквальних варіантів до кінцевого оптимального рішення. Необхідно вивчати теоретичну і практичну літературу з перекладознавства, читати і зіставляти дані двомовних словників, порівнювати оригінали і переклади визнаних майстрів, і, звісно, набувати досвіду на практиці, набиваючи «перекладацькі» шишки, навчаючись на своїх власних і чужих помилках. Результатом таких помилок є викривлення, неточності і незрозумілості, а обумовлені вони найчастіше:

- 1) недостатнім володінням мовою і культурою оригіналу;
- 2) недостатнім знанням предметної ситуації;
- 3) небажанням або невмінням заглиблюватися в ідейний зміст твору, в особливості індивідуального стилю автора;

4) недостатнім володінням мовою перекладу;

5) неуважним, зневажливим ставленням до тексту.

Помилки, викликані першими трьома причинами, зазвичай відбуваються на етапі розуміння, решта – на етапі перевираження. Необхідно зазначити, що «робота над помилками» – їх виявлення у своїх та чужих текстах перекладу, їх класифікація, аналіз їх причин і взагалі редагування всього тексту перекладу – досить корисна і невід’ємна частина процесу перекладу. Результат цього процесу – текст вашого перекладу – ви представляєте у другому розділі наукової роботи.

Додаток А
КОРОТКИЙ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТЕРМІНІВ

Адекватність—appropriateness/ adequacy

комунікативна—communicative

перекладу—faithfulness/ appropriateness

прагматична—pragmatic

семантична—semantic

Аналіз лінгвостилістичний—linguo-stylistic analysis

Архаїзми—archaisms

Відповідник—correspondence/ approximation

словниковий—dictionary

контекстуальний—contextual

Вірогідне прогнозування—probability prediction

Вихідна мова—source/ original language

Включення (гіпонімія)—inclusion (hyponymy)

Генералізація—generalization

Гіперонім—hypernym

Гіпонім—hyponym

Денотат—a denotatum (denotata)

Денотативний—denotative

Діалектальна приналежність, діалект—dialectal reference

Диференціація—differentiation

Довжина речення—sentence length

Додавання—addition

Доручати, давати замовлення на переклад—
to commission the translation

Еквівалент—equivalent

абсолютний—absolute/ complete

близький—near

варіантний—non-permanent/ variable/ occasional

постійний—regular/ permanent

функціональний—functional

Експлікація—explication

Експресивність—emotive charge

Заміна—substitution, replacement

Запис, оформлений після бесіди, що фіксує її зміст—
memorandum of conversation

Зворотній порядок слів—reverse/inverted word order

Зв'язність тексту—cohesion

Зміна порядку слів—transposition

Зміна граматичних форм—change of grammatical forms

Знаковий спосіб перекладу—sign translation

Імплікація (підтекст)—implicature/ implication

Інваріант (ний)—invariant (invariant, invariable)

Інтернаціоналізм – unit of international lexicon/internationalism

Інформація – information

додаткова—additional information

домінуюча—key-information

фонова—background

Інформаційний запас/ємність перекладача —
translator's informational capacity

Іншомовні запозичення— foreign borrowings

Калькування— loan translation
Коментар перекладацький— translation commentary
Компенсація— compensation
сміслових втрат—loss-of-meaningcompensation
Компонентний аналіз—componentialanalysis
Комп’ютерна лінгвістика—computationallinguistics
Конкретизація —concretization
Конотативний —connotative
Конотація —connotation
Контекстуальна заміна—contextualsubstitution
контекстуальне оточення—contextenvironment
контекстуально незалежний—context-free
контекстуально обумовлений—context-sensitive/ bound
Короткочасна пам’ять—short-termmemory
Критика, літературна критика—criticism

Лексема—lexeme
Лексика—lexis
безеквівалентна—equivalence-lackinglexis/ no-equivalentword
загальнорозмовна—generalcolloquialvocabulary
книжна—formal, bookishwords
літературна—literarywordsandexpressions
поетична—poetic
розмовна—informalvocabulary
Лексикологічний—lexicological
Лексичний—lexical
Лінгвістика тексту—textlinguistics
Лінійна послідовність—linearsequence
Літературно-критична стаття—critique
Логічність викладу—coherence

Машинний переклад—machine translation

Міжкультурна— interculture/cross-culture

Міжмовна—interlingual, translingual/interlinguistic/ cross-language

Міжособистісний—interpersonal

Мова оригіналу (вихідна мова)—sourcelanguage

Мова перекладацьких штампів—translatorese/ translationese

Мова перекладу (мова, на яку перекладається)—
target/translatinglanguage

Моделювання та автоматизація перекладу—modelling and
automation of translation

Модуляція—modulation

Надфразова єдність— supraphrasalunit

Невідповідність—irregularity/ dissimilarity

Об'єднання —merger, integrating, joining

об'єднання речень—sentenceintegration

Одиниця перекладу—unitoftranslation

Опис (прийом)—explicatorytranslation, translationglosses

Опущення—omission/ deletion

Оригінал—original

Оцінка—evaluation

Перебороти труднощі при перекладі—to overcome challenge

Переклад—translation

абзацно-фразовий—phrase-by-phrase/ paragraph-by-paragraph

авторизований—authorized

адекватний, вірний—good/ appropriate/ faithful

антонімічний—antonymic

буквальний, дослівний—literal/ verbal/ word-for-word

вільний—free interpretation (adaptation) (*перелицювання, вільний переспів, вільний переклад*) —versification

віршований—verse

двобічний—liaison/ two-way interpreting

загальноприйнятий—accepted

зворотній—reverse

з коментарями—commented

з листа—sight translation

зорово-письмовий—written translation

зорово-усний—sight translation

з певною метою—for specific purposes

комп'ютерний— computer-based translation

культурно-обумовлений— culturebound translation

метонімічний—metonymic

на конференціях—conference interpreting

неадекватний—inadequate/ inappropriate

описовий—descriptive

підрядковий—interlinear

послідовний—consecutive interpretation

посередній—indifferent

пояснювальний, роз'яснювальний, уточнюючий—explanatory

прагматично направлений—pragmatically-oriented

прозовий—prose

робочий (чорновий)—rough/ draft/ a blueprint

синхронний—simultaneous (synchronous) interpretation

словниковий—dictionary

технічний—technical

точний—accurate/ exact

усний— interpretation/ oral translation/ viva voce translation

художній— literary/prose

Перекладаємість— translatability

Перекладаємий—translatable

Перекладати з листа—translate at sight

Перекладати усно—to translate in viva voce/ to interpret

Перекладацька (компетенція, транскрипція, скоропис)—translator (translator's competence, translator's transcription, interpreters notation/ note-taking)

Перекладач/ка— translator/ interpreter/ translator

лінійний — escort

недосвідчений, початківець—dilettante

професійний, досвідчений—trained/ professional/ dedicated

робота перекладача—translatorship, translator

синхронний—simultaneous/ conferenceinterpreter

Перекладений текст/ твір—translation/ version

Перекладений з іншої мови—translated/ intranlation

Перекладна література—foreignliteratureintranslation

Перестановка—transposition

Перетворення (у процесі перекладу)—transformations(in the process of translation)

Перифраз— redistribution of semantic components, paraphrase

Посередник— intermediary (translator, language)

Представляти складність для перекладу—tobeachallengefor

Прямий відповідник (за В.Н.Комісаровим)—directcorrespondence

Реалії— realia/ cultural equivalent word

Редагування перекладу— translation revising

Референт— referent

Рівень перекладу— level/ rank of translation

абзацу—paragraphlevel

непредикативного словосполучення—phraselevel

прагматичний —pragmatic

речення—clause/sentencelevel

слова—wordlevel

соціокультурний—sociocultural

Рівні перекладацьких відповідностей (за Л.А. Бурлаком)—levelsoftranslationapproximations

безперекладні запозичення—reproduction of words in their original script

близькі відповідники— close approximations, equivalents

переклади-кальки—loantranslation

переклади-транскрипції/транслітерації—phonetictranscriptions/transliteration

практичні відповідники— adequate approximations, near equivalents

тлумачення/описи-дефініції— interpretations or descriptive definitions/translations

Розбіжності – incompatibility/ divergences/ discrepancies

Сема—seme

Семантичний зсув—semanticshift

Семантична ємність—semanticcapacity

Семантичний невідповідник—semanticdissimilarity

Семантична структура слова—semanticstructureofaword

Синонімічна підстановка—synonymicsubstitution

Скорочення, стягнення—shortening

Словник— 1) dictionary (видання)

двомовний—bilingual

електронний—electronic/ online

етимологічний—etimological

одномовний—monolingual

спеціальний—specialized

2) glossary(глосарій до певного тексту)

3) vocabulary(запас слів)

Словниковий— 1) lexical(лексичний)

2) dictionary (такий, що стосується словника)

Словниковий запас—wordstock/ vocabulary

Словниковий склад мови—vocabulary/ wordstockofalanguage

Словниковий мінімум—minimumvocabulary

Словозначення—word-sense/wordmeaning

Смислова структура тексту—meaningstructureofthetext

Смисловий розвиток—modulation, meaningextension/sense

Стикатися з труднощами—tofaceeachallenge

Стилістичне

забарвлення—stylisticcolouring

співвіднесеність—registerreference

Тезаурус—thesaurus

Текст оригіналу—sourcetext

Текст перекладу—targettext

Тема і рема—theme - rheme

Теорія закономірних відповідників (за Я.І. Рецкером)—TheTheoryofRegularCorrespondences

варіантний відповідник— variational correspondence

контекстуальний— contextual correspondence

Теорія перекладу— Translation Studies/ Translation Theory/ Theory ofTranslation

Теорія рівнів еквівалентності (за В.Н.Комісаровим)—TheTheoryofTranslationEquivalenceLevels

знаковий рівень—signlevel

рівень висловлювання—utterancelevel

рівень повідомлення— message level

ситуативний рівень— situation description level/ communication purpose level

Термін— term

Трансформації —transformations

внутрішні (лексико-семантичні)—inner(lexico-semantic)

об’єктивно обумовлені—objectivelyrequired/ conditioned

перекладацькі —translator’s

синтаксичні—syntactic

структурні—structural/ outer

суб’єктивно обумовлені— subjectively introduced/ casual transformations

Уподібнення—techniqueofadjustment

Уривок, фрагмент—excerpt

Функціональний аналог (заміна)—functionalanalogue

Хибні друзі перекладача—translator'sfalsefriends

Цілісне перетворення—contextualmodification

Частотний список/дані—frequencylist/ data

Членування речень— partitioning of sentences, sentence fragmentation

Штучний інтелект— artificial intelligence

Додаток Б
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

1. Азнаурова Э.С. Приёмы компонентного анализа в художественном переводе. *Сб. научн. тр. Ташкен. ун-та.* № 543. 1977. С. 115-123.
2. Алексеева И.С. Введение в переводоведение. СПб.: Филологический факультет, М.: Академия, 2004. 352 с.
3. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика. Санкт-Петербург: Союз, 2001. 288 с.
4. Балкина Н.В., Сироткина З.И. Хочу стать переводчиком: учеб. пособие. М.: Изд-во РУДН, 1999. 140 с.
5. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов. М.: МО, 1975. 239 с.
6. Бархударов Л.С., Рецкер Я.И. Курс лекций по теории перевода. М., 1978. 135 с.
7. Бреус Е.В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский. М.: УРАО, 1998. 207 с.
8. Бурак А.Л. Введение в практику письменного перевода. М.: Intrada, 2002. 172 с.
9. Бурак А.Л. TranslatingCulture: Перевод и межкультурная коммуникация. Этап 1: уровень слова. М.: Р.Валент, 2002. 152 с.
10. Виноградов В.С. Перевод: Общие и лексические вопросы. М.: КДУ, 2004. 240 с.
11. Виссон, Линн. Практикум по синхронному переводу с русского на английский. М.: Р.Валент, 2000. 200 с.
12. Виссон, Линн. Синхронный перевод с русского на английский. М.: Р.Валент, 1999. 272с.
13. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. М.: Высшая школа, 1986. 416 с.
14. Вопросы теории и техники перевода / Под ред. Назарян

А.Г.М.: Ун-т дружбы народов им. П. Лумумбы, 1970. 92 с.

15. Галь Н. Слово живое и мертвое. М.: София, 2003. 608 с.
16. Гарбовский Н.К. Теория перевода: учебник. М.: Из-во Моск. ун-та, 2004. 544 с.
17. Голикова Ж.А. Перевод с английского на русский: учеб. пособие. М.: Новое знание, 2003. 287с.
18. Дмитриева Л.Ф. и др. Английский язык. Курс перевода. М.: ИКЦ «Март»; Ростов-на-Дону: ИКЦ «Март», 2005. 304 с.
19. Записки Перекладацької Майстерні. Львів. Т.І, ІІ, ІІІ, 2001-2002.
20. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад. Львів: Вид-во Львів.ун-ту, 1989. 215 с.
21. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів: Вид-во при Львів, ун-ті, 1983.
22. Карабан В.І. Попередження інтерференції мови оригіналу у перекладі (граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську). Вінниця: Нова Книга, 2001. 405 с.
23. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 608 с.
24. Карабан В.І., Мейс Дж. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову: у 2-х частинах. Вид. ІІ. Київ-Кременчук, 1999.
25. Казакова Т.А. Практические основы перевода. Серия: Изучаем иностранные языки. СПб.: Изд-во Союз, 2000. 320 с.
26. Казакова Т.А. Imagery in Translation. Практикум по художественному переводу: учебное пособие. На английском языке. СПб.: Изд-во Союз, 2003. 320 с.
27. Климзо Б. Ремесло технического перевода. Об аналитическом языке, переводе и переводчиках научно-технической литературы. М.: Р.Валент, 2003. 288 с.

28. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. М.: Международные отношения, 1980. 167 с.
29. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода: учебное пособие. М.: ЧеРо, 1999.- 136 с.
30. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. М.: ЭТС, 2002. 424 с.
31. Комиссаров В.Н. Слово о переводе. М.: МО, 1973. 216 с.
32. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М.: Высшая школа, 1990. 253 с.
33. Коммуникативная направленность текста и его перевод: *Сб. науч. тр.* / Под ред. В.А. Кухаренко. К.: УМКВО, 1988. 156 с.
34. Контрастивное исследование оригинала и перевода художественного текста: *Сб. науч. тр.* / Отв. ред. В.А. Кухаренко. Одесса: ОГУ, 1986. 162 с.
35. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навчальний посібник. К.: Юніверс, 2002. 280 с.
35. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с.
36. Крупнов В.Н. В творческой лаборатории переводчика. Очерки по синхронному переводу. М.: МО, 1976. 192 с.
37. Кузьмин С.С. Идиоматический перевод с русского языка на английский. М.: Флинта: Наука, 2004. 312 с.
38. Латышев Л.К., Семенов А.Л. Перевод: теории, практика и методика преподавания: учебное пособие. М.: Академия, 2003. 192 с.
39. Латышев Л.К., Провоторов В.И. Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе: учебно-методическое пособие. М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. 136 с.
40. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Пособие по переводу с английского языка на русский. М.: Высшая школа, 1973. 135 с.
41. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Проблемы перевода: на

материале современного английского языка. М.: МО, 1976. 205 с.

42. Левый И. Искусство перевода. М.: Прогресс, 1974. 398 с.

43. Львовская З.Д. Теоретические проблемы перевода. М.: Высшая школа, 1985. 232 с.

44. Марчук Ю.Н. Проблемы машинного перевода. М.: Наука, 1983. 233 с.

45. Методы сопоставительного изучения языков / Отв. ред. В.Н. Ярцева. М.: Наука, 1988. 94 с.

46. Миньяр-Белоручев А.П., Миньяр-Белоручев К.В. Учебник устного перевода. М.: Экзамен, 2003. 350 с.

47. Миньяр-Белоручев Р.К. Как стать переводчиком. М.: Готика, 1996. 176 с.

48. Миньяр-Белоручев Р.К. Методика обучения переводу на слух. М.: И МО, 1959. 190 с.

49. Миньяр-Белоручев Р.К. Общая теория перевода и устный перевод. М.: Воениздат, 1980. 237 с.

50. Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода. М.: Московский лицей, 1996.

51. Мирам Г.Э. Переводные картинки. Профессия: переводчик. К.: Ника-центр, 2001. 336 с.

52. Мухортов Д.С. Практика перевода: Англичанин - русский: учебное пособие. М.: Высшая школа, 2006. 256 с.

53. Нелюбим Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. М.: Флинта, 2003. 320 с.

54. Новикова М. Прекрасен наш союз. Литература, переводчик, жизнь. К., 1986. 224 с.

55. Палажченко П.Р. Мой несистематический словарь (Из записной книжки переводчика). 2-е изд., испр. М.: Р. Валент, 2002. 304 с.

56. Палажченко П.Р. Несистематический словарь-2005. М.: Р.

Валент, 2005. 248 с.

57. Палажченко П.Р. Несистематический словарь трудностей, тонкостей и премудростей английского языка в сопоставлении с русским. М.: Р. Валент, 1999. 240 с.

58. Паршин А. Теория и практика перевода. М.: Наука, 2001. 227 с.

59. Перевод и интерпретация текста: *Сб. научн. трудов* / Отв. ред. В.А. Кухаренко, Н.К. Рябцева, А.Д. Швейцер. М.: ИЯ АНССР, 1988. 226 с.

60. Перевод и коммуникация: *Сб. научн. трудов*. М.: ИЯ РАН, 1997. 314 с.

61. Перевод как лингвистическая проблема. Сборник статей. - М.: МГУ, 1962. 120 с.

62. Перевод как процесс и как результат: язык, культура, психология. Калинин, 1989. 124 с.

63. Перевод – средство взаимного сближения народов: Художественная публицистика / Сост. А.А. Клыненко. М.: Прогресс, 1987. 640 с.

64. Пиввучева Ю.В., Двойнина Е.В. Пособие по теории перевода (на английском материале). М.: Филоматис, 2004. 304 с.

65. Попович А. Проблемы художественного перевода: учеб. пособие. М.: Высшая школа, 1980. 199 с.

66. Пумпянский А.Л. Чтение и перевод английской научной и технической литературы: Лексика, грамматика, фонетика, упражнения. Минск: ООО Попурри, 1997. 208 с.

67. Ревзин И.И., Розенцвейг В.Ю. Основы общего и машинного перевода. М., 1964.

68. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения, 1974. 216 с.

69. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика /

Дополнения и комментарии Д.И. Ермоловича. М.: Р. Валент, 2004. 240с.

70. Рильський М. Мистецтво перекладу: Статті, виступи, нотатки. К.: Радянський письменник, 1975. 344 с.

71. Робинсон Д. Как стать переводчиком: введение в теорию и практику перевода / Пер. с англ. М.: КУДИЦ-ОПРАЗ, 2005. 304 с.

72. Романова С.ІІ, Коралова АЛ. Пособие по переводу с английского на русский. М.: КДУ, 2004. 176 с.

73. Сдобников В.В., Петрова О.В. Теория перевода. М.: АСТ: Восток Запад, 2006. 448 с.

74. Семенец О.Е., Панасьев А.Н. История перевода. К.: Лыбидь, 1991. 365 с.

75. Слепович В.С. Курс перевода. Минск: ТетраСистемс, 2002. 272 с.

76. Сорокин Ю.А. Переводоведение: статус переводчика и психогерменевтические процедуры. М.: Гнозис, 2003. 160 с.

77. Тихонов А.А. Английский язык. Теория и практика перевода: учебное пособие. М.: ТК Велби, Проспект, 2007. 120 с.

78. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. СПб: Филология Три, 2002. 414 с.

79. Циткина Ф.А. Терминология и перевод (К основам сопоставительного терминоведения). Львов: Вища школа, 1989. 157 с.

80. Чередниченко О.І., Коваль Я.Г. Теорія і практика перекладу (французька мова). К.: Либідь, 1995.

81. Чернов Т.В. Теория и практика синхронного перевода. М.: МО, 1978. 208 с.

82. Черняховская М.А. Перевод и смысловая структура. М.: МО, 1976.

83. Чуковский К.И. Высокое искусство. М.: Советский писатель, 1968. 384 с.

84. Іцвейцер А.Д. Перевод и лингвистика. М.: Наука, 1973.
85. Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. М.: Наука, 1988.
86. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыты о переводе / Пер. с итал. А.Н. Ковалёв. СПб: Симпозиум, 2006. 574 с.
87. Bell R.T. Translation and Translating. Longman, 1997.
88. Duff A. Translation. Oxford University Press, 1996. 160 p.
89. Genzler E. Contemporary Translation Theories. London and New York: Routledge, 1993. 220 p.
90. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translation. Longman, 1997. 257 p.
91. Johes R. Interpreting Explained. Manchester: St. Jerome Publishing, 2002. 142 p
92. Korunets I.V. Theory and Practice of Translation: підручник. Вінниця: Новакнига, 2000. 446 с.
93. Newmark P. A Textbook of Translation. Edinburgh: Pearson Education Limited, 2006. 292p.
94. The Translation Studies Reader. Edited by Lawrence Venuti. Routledge. London and New York, 2005. 524 p.
95. Збірник наукових статей студентів та викладачів перекладацького відділення факультету романо-германської філології ОНУ імені І.І. Мечникова. Одеса, 2010-2021.

Додаток В

TRANSLATION COMMENTARY: STANDARD EXPRESSIONS

this choice is not fortuitous/ this choice is a deliberate one (ці два еквіваленти українському виразу “не є випадковим” звучать ідіоматичніше, ніж “is not accidental” або “is no accident”);

this choice is determined by differences in combinability of words/ is conditioned by the norms of combinability;

English needs “X”, which sounds a good deal better than just “Y”;

while X is the dictionary translation, Y is often better rendering;

while X can be translated as Y, Z is becoming more commonly used;

there is a number of options here. The simplest is to translate B;

what is important here is the image, not the literal wording. ...will say more to an English speaker than...

constitute a problem of/ for translation;

presents/ poses constant problems for translators;

specific translation problems emerge when the translator has to handle;

...is one of the most common and most difficult problem which a translator constantly encounters;

this dissimilarity gives rise to a number of translations problems;

there is a problem here with the use of the cognate of... (e.g. “активно - actively);

this sentence is full of nasty little problems;

this seemingly innocent phrase is fraught with peril;

there is a problem here because... The use of... eliminates the problem.

to select the most fitting TL variant;

to try to replicate as much of the form and contents of the original as possible;

to ensure equivalence between;
to find an equivalent in the TL which meets the same speech act,
thematic and stylistic criteria as the original;
to overcome divergences/ dissimilarities;
to achieve the closest approximation to the original;

... is quite sufficient here;
... is the best solution here;
... is perfectly adequate;
... gets the idea across;
... is idiomatic rendering of this expression;
... doesn't work here/ usually works here;
... is culturally determined concept which needs rephrasing;
... is the simplest choice, but... is/ are stylistically more elegant;
... gives much/ little trouble to the translator;
... tends to send translators scurrying for lofty-sounding synonyms;
... should not be translated as..., which sounds awkward and confusing,
and stylistically out of place;
... can safely be omitted, dropped/ doesn't require translation/ is
unnecessary/ doesn't need to be translated, since it is covered by...;
... is euphemistic and a softer term than;
... is the shortest and the most polite way of dealing with this phrase;
...doesn't have to be rendered literally/ the literal meaning of... doesn't
work/ translating this word literally is asking for trouble/ X can be
renderedas G rather than literary as Z/ the expression is awkward in literal
translations;
... is a standard chiche/ is chiched/ has become the accepted rendering
of... and is always translated as such/ must be translated by the accepted
term;
.. .is quite frequent in the language of social discourse;

... has a narrower range of application but may occasionally fit the sentence;

... may be too strong and have a nuance of.../ the implication of...;

... may unnecessarily complicate the sentence;

... calls for/ takes/ needs some reworking/ rephrasing;

... should be avoided insofar as possible/ anything involving... should be avoided;

... should be avoided as it is hackneyed and often doesn't fit the context;

... can be turned around to rather than playing with tricky double negatives;

... need not always be translated as.../Here... will work well;

... is dear rendition of this phrase;

... belongs to long-dead Moscow Newsisms and Tassisms;

... are tautologies and can perfectly well be translated by one word;

... is both colloquial and emphatic, requiring an additional word in English;

... requires some rewording, as the dictionary definitions are totally inappropriate to the colloquial tone used here;

... is much more in keeping with the formal/informal tone of the whole text than... /since the sentence is colloquial in Russian/ Ukrainian, the translation should reproduce this tone;

... is a bit highflown for this sentence/ sounds stilted, particularly in a colloquial context.

(transformations) are mainly employed/ used in... cases;

(various transformations) are called forth by grammatical structural, stylistic and other divergences in the SL and TL; translating smth involves...;

this kind of transformation through the change of placement in the row

of utterances makes the Ukrainian version more logically and stylistically grounded.

translator is better off rendering... as... rather than as...;
translator should consider pros and cons of the possible translation equivalents;
in trying to carry over as much... as possible, translators try to...;
translator departs from the original;
translator sticks too close to the original;
translator is faced with...;
translator encounters difficulties;
translator is confronted with the problem of...; translator is justified in deviating from the original;
rather than the ever-present and not always idiomatic..., the translator may opt for...;
the translator should not blindly translate this as..., since... is more appropriate and less narrow;

the context modifies the translation;
the broader context will enable the translator make the correct choice;
in this context it has the sense of...;
here the translation depends on the context and on who is speaking.

in this sentence (the past active participle) needs to be rendered as a (noun);
this sentence is extremely tricky syntactically;
the sentence structure could be inverted;
here some restructuring is in order;
This is a good example of the basic principle “ThinkNominative”. Starting the sentence as... will lead to a very awkward construction. By

making... the translator starts off down a logical instead of a zigzag path towards completing a normal English sentence;

It is much easier to begin with... and take the sentence to its logical conclusion;

Starting the sentence with (e.g. it is) is a lot easier than trying to work around. “It is” and “There is” are two of the most useful tools in the interpreter’s verbal kit;

Starting the sentence with... will make for a much smoother sentence than the clumsy.../ will open the way to a smooth sentence.

This is a good example of how Russian/Ukrainian syntax demands transformations and restructuring to produce an idiomatic English sentence.

Ukrainian/ Russian past passive participial construction followed by a subject with object clause is one of the most common and most difficult problems which Ukrainian/ Russian - English translators and especially interpreters constantly encounter. The best solution here is to start with a subject, move ahead with participial construction towards the object clause.

Here the sentence can safely be translated in an active mood.

This is much easier to do if the noun is turned into a verb and omitting... in...

This construction nearly always needs... when it is in initial position in a sentence.

...(e.g. “якими”) is a word which is obligatory for the Russian/ Ukrainian grammatical construction but can be skipped in English.

The Ukrainian/ Russian superlative does not need to be heavily stressed in English.

The repetition of an imperfective verb in the present and future (залишається і буде залишатися) can be rendered as.... Repeating the verb is both awkward and time-consuming.

This word (e.g. “необхідно”) in particular at the beginning of a sentence, can usually be translated as..., which is a lot more idiomatic

than... . That provides for an easy transition to the rest of the sentence.

Rather than getting bogged down in a long sentence, the translator can use ... and proceed with the...

This is a tricky sentence, with a (plural) verbal form as the first word.

This requires the same type of inversion as (the other passive participles or reflexive verbs, f.e.)

This is the same (e.g. expression) encountered earlier.

Since this sentence is at the end of the speech, a bit of emphasis can be added.

The sentence could start in two ways: either... or....

This verbal noun needs to be changed into... in English.

This sentence is another/ example of “think nominative” and turn the initial words in an oblique case/ indirect object/ direct object/ prepositional phrase into a nominative subject. If the translator begins with... it will be difficult to follow through with an idiomatic English sentence.

The syntax needs to be adjusted to deal with..., which cannot be translated by a single word in English... .solves this problem and leads into the rest of the sentence.

There is a problem here because two different prepositions are needed here in English (напр., попередження та вчасного реагування). Use of the gerunds eliminates this problem.

This sentence fragment can be rendered by a similar fragment in English.

The idea here is of a continuous process and the tense/ aspect of the English/ Ukrainian/ verb must convey that;

The interpreter should always keep in mind the short and strong verbs: “make, do, go”, which often provide far better and simpler translations than do lengthy verbal constructions.

More often than not Russian gerunds (e.g. “приймаючи”) require a qualifier in English (e.g. “by/ in adopting”) or a phrase defining temporal

circumstances/ e.g. “when they adopted”)/ English requires an explanatory phrase before the gerund.

If a sentence of this type with several clauses separated by commas, “and” must be inserted before the last clause on the list.

This calls for a compound present tense/ this needs a compound tense, since it involves a description of a continuing process.

What is important here is the verb tense. This cannot be translated by a simple or compound present tense, as this is action begun in the past and continued into the present/ (e.g. “давноважается”)... would be a good translation.

A compound tense is needed here to indicate action over a period of time.

Додаток Г

**КОРОТКИЙ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК
ТИПОВИХ ПОМИЛОК СТУДЕНТІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ
НАУКОВИХ РОБІТ**

Актуальність теми – перекладаючи слово **актуальність**, не використовуйте слова типу *actuality, topicality*, які хоча й наводяться у деяких словниках як еквіваленти слова **актуальність**, але для англіїців звучать неідіоматично. Краще перекладати: *The relevance/ importance of this work...; This work is relevant /important because...*

Актуальний – *relevant, urgent, pressing, important, to the point*, але не *actual* (хибний друг перекладача).

Апробація роботи – *approbation*.

Аргумент – *reasons, convictions*.

Безумовно – *clearly, obviously*, але не *unconditionally*.

Більше/менше: у два/три рази більше – *twice/threetimesasmany* (із злічувальними іменниками) або *asmuch* (з незлічувальними іменниками). У **півтора рази менше** – *half as much again/half again as many*. Проблеми найчастіше виникають зі словом **менше**. Можна перекласти і як *one half, one third*, можна звернутися і до процентного вираження: *In this article the number of complex sentences dropped by half/by fifty percent*. У **півтора рази менше** – *halfas much/many*.

Беручи до уваги, враховуючи – *bearing in mind, considering*.

Варіант перекладу – *version* (якщо мова йде про цілий текст – *Wettlin's version of Tolstoy's Anna Karenina*), *translation, way of translating, possibility* (якщо мова йде про окреме слово або словосполучення). Також **скорочений варіант** – *a shortened version*; **початковий варіант** – *the original version*; **варіанти слова** – *variant forms of a word*. Справа в тому, що англійське слово *variant* дуже рідко

адекватно українському слову **варіант** (у значенні одного з набору можливостей, які пропонуються для розгляду) і ближче до українського модифікація, тип, вид, різновид.

Вдалий –*good*:**Це вдалий варіант перекладу** –*This is a good translation.*

В галузі –*in the domain of..., in the sphere of..*

Відповідати вимогам –*to confirm the requirements.*

Відповідати меті –*to suit the purpose.*

Відповідний, відповідати –найчастіше ці слова автоматично перекладаються як corresponding, tocorrespond. Однак, як зазначають автори словників, насправді набагато кращим англійським еквівалентом є appropriateі relevant,а для дієслова –*tobeconsistentwith: Thoroughinvestigationofresearchtopicusingappropriatemethods, supportedbythoroughreviewofrelevantliterature, andpresentedinawell-structuredframework* (з вимог по написанню наукової студентської роботи в британському університеті).

Відповідно до вищевикладеного (згідно з) –*inregard to theabovesaid/ abovementioned.*

Визначається –*is defined.*

Визначальна риса –*defining feature.*

Викликати труднощі при (перекладі) –*to produce difficulties for...*

Виконувати функцію –*to fulfil the function.*

Випадкова вибірка –*random selection.*

Випускна (фахова) робота на ступінь бакалавра –*dissertation.*

Вирішити проблему –*to resolve the problem.*

Висловити ідею –*suggest/ propose that*, але не expressed the idea.

Виходячи із припущення –*to proceed from the assumption.*

Виходячи з цього –*hence.*

Вищесказаний, вищезгаданий (представлений, існуючий, розглядаємий) –*the, this*

Вносити вагомий вкладу – *to make a valuable/significant/ contribution to* (але не solid).

Вплив на – *the impact of... on...*

Всебічно – *in all-round view, as a whole, in one's entirety* (from all sides звучить неідіоматично).

Всебічний, вичерпний аналіз – *extensive, comprehensive analysis*

В цілому – *in all, all in all, in toto* (Latin).

Вчені – *scholars, academics, thinkers, scientists* (передбачає більш вузький контекст).

Грунтується на – *rests on, is based on.*

Даний – *...this, the. Given* – вживається в основному у математиці та техніці в значенні „певний”. **У даному випадку** – *in this (particular) case;* **на даному етапі** – *at this stage-*, **в даний момент** – *at this time.*

Диплом – *a diploma in smth from Odesa National University.* Також: *to have a bachelor's/ master's degree in smth from Odesa University.*

Дипломна робота – *senior thesis/ degree work/ research/ thesis*

Дипломний проект – *graduation thesis/ work*

Дипломник – *writer of a (university) degree thesis*

Достатньо сказати – *suffice it to say that.*

Достовірний – *meaningful, reliable, credible.*

Доцільний – *appropriate* (expedient – англійський псевдоеквівалент, в англійській мові вживається не так часто як в українській і майже завжди у негативному контексті): **Ми вважаємо доцільним дотримуватися/ відмітити** – *We find it appropriate/ advisable to keep to/ maintain/ to note.*

Завдання дослідження – не лише *task*, але й *goal, objective, problem.* Слід також пам'ятати, що в той час як дієслову доконаного виду (**вирі-**

шити завдання) часто відповідає англійське *to accomplish (the task)*, або *to solve (the problem)*, при недоконаному виді дієслова (**вирішувати завдання**) часто краще підходить *to address: We are addressing the challenges/ difficult tasks of...*

Загальноприйнята точка зору – *a generally assumed point of view*.

Займати особливе місце – *to stand out*.

Здійснюється на основі – *is undertaken/ is carried out/ is done on the basis of*

З метою – зазвичай опускається, передається інфінітивом, прийменником *for*.

З одного боку – *for one thing*.

З точки зору – *as regards, concerning, from a standpoint*. **Знашої точки зору** – *in our opinion, as we see it*

Іншими словами – *to put it differently*.

Комплексний характер – *complex character* (складний підхід – *comprehensive, far-ranging approach*).

Конкретизувати – *to be more specific about something, to specify*.

Конкретні – *actual, definite, specific, practical* (краще, ніж *concrete*).

Коло, комплекс проблем – *a set/ range/ number*, але не *circle*.

Курсова робота – *course/ term paper*.

Магістерська робота – *master's thesis*

Матеріал дослідження – *the scope/ volume of the investigated material; the material/ matter under investigation*.

Мета дослідження – *the aim, objective, goal of the research*

Мова йде про – *I am (we are) referring to... або this is a...* (звороти *what is involved is / the matter involves* звучать штучно).

На основі –...based on, supported by: Perceptive analysis, using considered choice of research methods, supported by critical review of relevant literature,...

Напрямок роботи/дослідження –aspects of work, avenues/ areas of research;(direction –у цих випадках переклад невдалий).

Наріжний камінь –the kingpin of...

Науковий –academic, scholarly.

Науковий світ (університетський світ, наукове співтовариство)
- academe, academia, the Academy.

Науковий керівник –thesis adviser/ term paper adviser.

Не вимагає пояснення –to be self-explanatory.

Не входить до рамок дослідження –to lay beyond the scope of research.

Незаперечним є –...seem indisputable/ clear; what is unquestionable

Незважаючи на –notwithstanding something.

Не має на меті торкатися –intended not to deal with.

Не менш значимими –just as important, equally important,але не по less important.

Необґрунтованість–inconsistency/ groundlessness:Подальші дослідження продемонстрували необґрунтованість цих тверджень – Subsequent research shows that those statements were absolutely groundless. **Необґрунтоване твердження** –groundless statement.

Необґрунтований (принцип, підхід, аргумент) –unfounded/ untenable/ wrong/ unworkable.

Необхідно підкреслити –it should be stressed/emphasized

Новизна дослідження –хоча деякі словники дають варіант “novelty”, останній краще використовувати у значенні “новинка, новшество”. Longman Activator дає таке визначення novelty: something that is interesting because it is new and unusual especially when this makes people think it is not very serious. Більш адекватним еквівалентом ми

вважаємо слово *innovation* –something such as a new idea, method or system that has never been thought of before, especially one that is better than previous ones (Longman Activator).

(загалом) **Обґрунтованим вважається висновок про те, що**–*what is fully justified is the conclusion.../ something that would seem fully justified is the conclusion...*

Обґрунтувати–*to explain, to give/offer reasons/ arguments.*

Об’єктивний –*objective: an objective approach, objective fact, objective evidence*(об’єктивні дані), *objective opinion*. Але єй інші варіації: **об’єктивна оцінка** –*an impartial assessment*; **об’єктивне ставлення**–*unbiased/fair-minded attitude*; **об’єктивно кажучи**–*in fairness*; **заради об’єктивності слід визнати** –*in all fairness, one has to recognize...*

Обумовлюватися –*result from, spring/arise/stem/derive from* (to be conditioned by *вживається в основному при перекладі науково-технічних текстів*): **Велика кількість оцінок лінгвістів обумовлена...** *Many of linguists’ assessments are based on...*

Основна думка твору –*the author’s message.*

Особлива увага була приділена –*particular attention was paid to.*

Очевидно –*it is self-evident that.*

Піддано (аналізу) –*to subject to analysis*

Підкреслює –*emphasizes, stresses, underlines.*

Підтвердити –*to state again, to stress.*

По відношенню –*towards, regarding, concerning*. Досить часто просто опускається при перекладі.

Позначати –*to designate.*

Потребує коректив –*need adjustments/ modification* (correction має дуже вузьке коло вживання).

Практична цінність (дослідження) –*practical applications.*

Практично (всіпитання) –*nearly, virtually.*

(у)Практичному плані –*in actual fact, really.*

Присвячена робота –*(this work) contributes to/ represents/ enables.*

Приходиться –*accountfor.* Зверніть увагу на структуру речення:

Майже половина всіх „А” приходиться на „В” –*Half of all “A”; На них приходиться майже 10% всіх трансформацій –*
They account for almost 10% of all transformation.

Проводити дослідження з –*to do/ to carry out research in/on.*

Про це свідчить –*this is proved/shown by...*

Розрахована перш за все на –*is designed primarily for.*

Розробити (виробити) –*to work out, draw out, to develop, to pursue.*

Серед них –*these include* (among them are – звучить незграбно, особливо на початку речення).

Складати проблему –*to constitute a problem.*

Скласти таблицю –*to devise a table.*

Спірний – при перекладі цього слова слід пам’ятати проте, що воно не однозначне. У значенні „той, що викликає суперечки, полеміку” його перекладають як *controversial*, у значенні „сумнівний” – *doubtful, disputed, pending issue.*

Спричинено рядом –*has resulted from, come from.*

Суб’єктивний – крім *subjective* слід пам’ятати і про інші варіанти: **суб’єктивна думка** – *one person’s opinion/independent views*; **суб’єктивний підхід** – *a biased approach.*

Суцільна вибірка –*consecutive selection.*

Схема –*diagram* (хибний друг перекладача *scheme* частіше за все позначає план, комбінацію або навіть махінацію).

Схематично –*diagrammatically* : *This might be shown diagrammatically.*

Схематичний підхід – *a simplistic approach*.

(у) Схематичному вигляді – *in simplified form*.

Тезис – *argument, statement, point*. **Тези** (матеріал, підготовлений до бесіди, виступу) – *talking points/highlights, main points*.

Теоретична значимість (дослідження) – *theoretic significance/importance*.

Тісно пов'язаний з – *is closely related to*

Той, що розглядається – *the, this*.

У зв'язку – *given*, але не *in connection with*.

Успішно (вдало) використовується – *to be used to advantage*.

Уточнити (думку, висловлювання) – *to clarify*; уточнити в значенні „виправити, внести корективи” – *to amend*. Звороти тину „**він уточнив, що / у статті уточнюється**” краще перекладати, не звертаючись до найчастотнішого у перекладах і, як правило, невдалого *to specify*. Допускається *he (the article) pointed out/ indicated*. Ще один приклад: **У цих статтях нічого кардинального немає, вони лише уточнюють поняття, терміни.** – *There is nothing radically new in these articles; they just contain updated/ more specific definitions and terms*.

У цьому випадку – *then, this/ being the case, ...* (in that case звучить буквально та незграбно англійською).

У цьому зв'язку – *here, therefore*, але не *in this connection*.

Хотілося б висловити декілька міркувань – безособові конструкції можуть перекладатися за допомогою займенника *it*, особових займенників, конструкцій *there is:*
There are several points I would like to make, але *he*
I wish to express several considerations.

Цій меті відповідало б створення... –*This goal would be advanced/ helped/ promoted by the establishment/ creation.*

Яскравий –Широковживане слово, переклад якого, як правило, залежить від контексту: **яскравий приклад** –*an excellent example*(у позитивному відношенні), *egregious example*(у негативному); **яскравий представник** –*an outstanding representative*; **яскрава фігура** – *aformidable figure*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азнаурова Э.С. Прагматика текстов различных функциональных стилей. *Общественно-политический и научный текст как предмет обучения иностранным языкам*. М.: Наука, 1987. С. 3-20.
2. Алексеева И.С. Введение в переводоведение. СПб.: Филологический факультет, М.: Академия, 2004. 352 с.
3. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика. Санкт-Петербург, 2001. 282 с.
4. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика: Курс лекций по английской филологии. Тамбов: Издательство Тамбовского университета, 2000. 123 с.
5. Брандес М., Провоторов В. Предпереводческий анализ текста. М., 2003.
6. Бурак А.Л. Translating Cultures: Перевод и межкультурная коммуникация. Этап 1: Уровень слова. М.: Р.Валент, 2002. 151 с.
7. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. М.: Прогресс, 1987. 312 с.
8. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: посібник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 160 с.
9. Виноградов В.С. Перевод: Общие и лексические вопросы. М.: КДУ, 2004. 240 с.
10. Довідник здобувача наукового ступеня. К: Редакція «Бюлетеня ВАК України», 1999. 64 с.
11. Галь Нора. Слово живое и мертвое. М.: София, 2003. 608 с.
12. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: Наука, 1981. 138 с.
13. Голубенко Л.М., Матузкова О.П., Єрмоменко СВ. Основи написання наукової студентської роботи з філології: посібник. Вінниця: Нова Книга, 2005. 80 с.
14. Горшкова К.А., Шевченко Н.Г. Метаязык лингвистических ис-

следований: метод., указ. Одесса, 1986. 18 с.

15. Зорівчак Р. Семантична структура словесного образу (До методології перекладознавчого аналізу). *Записки Перекладацької Майстерні*. ТІ. 2001. Львів. С.38-47.

16. Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований. К., 1995. 87 с.

17. Ільченко О.М. Про максими ввічливості англомовного наукового дискурсу. *Записки з романо-германської філології* / Ред. І.М. Колегаєва. Вип.7. 2000. Одеса: Латстар. С. 101-109.

18. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: підручник.К., 2006. 336 с.

19. Колегаева И.М. Текст как единица научной и художественной коммуникации. Одесса: ОГУ, 1991. 120 с.

20. Комиссаров В.Н. Современное передоведение. М.: ЭТС, 2002. 424 с.

21. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник.К., 1999. 288 с.

22. Кузин Ф.А. Кандидатская диссертация. Методика написания, правила оформления и порядок защиты.М.: Ось, 2003. 224 с.

23. Кухаренко В.А. Интерпретация текста.Одеса: Латстар, 2002. 292 с.

24. Кухаренко В.А. О возможности сохранения индивидуального стиля автора оригинала в переводе.*Перевод и коммуникация*. М.: ИЯз РАН, 1996. С. 160-169.

25. Матузкова Е.П. Перевод с английского: па пути к профессионализму: учебное пособие. Часть 1. Одесса, 2007. 79 с.

26. Наер В.П. Прагматика научных текстов.*Функциональные стили: Лингводидактические аспекты*. М.: Наука, 1985. С.14-25.

27. Остапчук И.Г. Гносеологические основы научного творчества и особенности научного текста как средства коммуникации. *Записки з*

романо-германської філології: зб. наук, праць факультету РГФ ОНУ. Вип.1. 1997.Одеса: Латстар. С. 65-74.

28. Палажченко П.Р. Несистематический словарь трудностей, топикостей и премудростей английского языка в сопоставлении с русским.

М.: Р.Валент, 1999.

29. Палажченко П.Р. Мой несистематический словарь (из записной книжки переводчика). 2-е изд. М.: Р.Валент, 2002. 304 с.

30. Положення про випускню, дипломну, магістерську роботи студента факультету РГФ ОНУ імені І.І. Мечникова.

31. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения, 1974. 216 с.

32. Сдобников В.В., Петрова О.В. Теория перевода. М.: АСТ: Восток-Запад, 2006. 448 с.

33. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: монографическое учебное пособие. К.: Фитосоциоцентр, 2002. 336 с.

34. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика:напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

35. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: учебное пособие. М.: Слово, 2000. 624 с.

36. Тураева З.Я. Темпоральная структура научных и художественных текстов.*Функциональные стили: Лингводидактические аспекты.* М.: Наука, 1985. С.26-38.

37. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. СПб: Филология Три, 2002. 414 с. .

38. Чкалова О.Н. Основы научных исследований. К.: Вища школа, 1978. 120 с.

39. Шмидт Х. Основные цели перевода.*Перевод и коммуникация.* М.: ИЯз РАН, 1996. С. 63-73.

40. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыты о переводе / Пер. с

итал. А.Н. Ковалю. СПб: Симпозиум, 2006. 574 с.

41. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. К.: Редакція „Бюлетеня ВАК України”, 1999. 80 с.

42. Bell R. Translation and Translating. London, 1997.

43. Duff A. Translation. Oxford: Oxford University Press, 1996. 160 p.

44. Eitikes. Common Mistakes in English. Longman, 1996. 200 p.

45. Grice H.P. Logic and Conversation / P.Cole and Y.Morgan (eds.). Syntax and Semantics 3: Speech Acts. New York: Academic Press. 1975. P. 41-58.

46. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translation. Longman, 1997. 258 p.

47. Korunets I.V. Theory and Practice of Translation: підручник. Вінниця: Нова книга, 2000. 446 с.

48. Leech G. Principles of Pragmatics. London: Longman, 1983. 250 p.

49. Miram G.E., Daineko V.V. and others. Basic Translation. К.: Ельга, Ніка-центр, 2002. 240 с.

50. Newmark P. A Textbook of Translation. Edinburgh: Pearson Education Limited, 2006. 292 p.

51. Naida E.: Principles of Correspondence. *The Translation Studies Reader*. Edited by Lawrence Venuti. Routledge. London and New York, 2005. P. 126-141.

52. Reiss K. Type, Kind and Individuality of Text: Decision Making in Translation. *The Translation Studies Reader*. Edited by Lawrence Venuti. Routledge. London and New York, 2005. P. 160 -172.

Словники

53. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М., 1966. 608 с.

54. Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрай Ю.Е., Лузина Л.Г. М.: Филологический факультет

МГУ им. М.В. Ломоносова, 1996. 248 с.

55. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. 2-е изд., дополненное. М.: Большая Российская Энциклопедия, 2002. 709 с.

56. Літературознавчий словник-довідник / Редкол. Р.Т. Гром'як та ін. К.: Академія, 1997. 752 с.

57. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. М.: Флинта, 2003. 320 с.

58. Новый большой англо-русский словарь/под ред. Ю.Д. Апресяна. М.: Русский язык, 2001. Т.1: 832 с.; Т.2: 829 с.; Т.3: 825 с.

59. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

60. The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms / By Ch. Baldick. Oxford: Oxford University Press, 1991. 246 p.

61. A Glossary of Cognitive Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007. 240 p.

62. Kabakchi V.V. The Dictionary of Russia (2500 cultural terms). Англо-английский словарь русской культурной терминологии. СПб.: Союз, 2002. 576 с.

63. Longman Dictionary of English Language and Culture. Edinburgh, 1998. 1568 p.

64. Longman Language Activator. Longman, 2000. 1587 p.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

Автор тексту – 62, 63

Актуальність наукової роботи – 28

Вивчення літературних джерел – 18-20

Висновки наукової роботи – 31

Власний переклад тексту – 48,49

Вступ наукової роботи – 28-30

Газетно-публіцистичний функціональний стиль – 50,51

Граматичні трансформації – 68, 69

Додатки до наукової роботи – 32

Експресивний тип тексту – 54, 56

Емоційна інформація – 54, 56

Естетична інформація – 54, 56

Загальнонаукові методи – 7, 8

Заголовки в науковій роботі – 39

Зіставний (контрастивний) метод – 13

Зміст наукової роботи – 27

Ілюстрації в науковій роботі – 40

Інформативний тип тексту – 54-56

Інформативно-емоційні тексти – 54-56

Інформаційно-емоційні тексти – 54-56

Інформаційно-термінологічні тексти – 54-56

Кількісні (статистичні) методи – 14

Когнітивна інформація – 54, 55

Конструктивний метод – 13

Контекстуально інтерпретаційний метод – 11

Лексико-граматичні трансформації – 68, 69

Лексичні трансформації – 68, 69

Лінгвістичні методи – 8, 9-13

Література з перекладознавства – 78-84

Літературно-художній функціональний стиль – 55

Магістерська робота – 26

Максима кількості – 21

Максима способу – 21

Максима якості – 21

Максими ввічливості – 20, 21

Мета наукової роботи – 28

Мета перекладу – 56, 57

Метод – 7, 8

Метод аналізу безпосередніх складників – 10

Метод атрибуції (авторизації) тексту – 13

Метод дистрибутивного аналізу – 9

Метод діалогічної інтерпретації тексту – 11, 12

Методи емпіричного дослідження – 8

Метод запису – 16

Метод компонентного аналізу – 11

Метод контекстологічного аналізу – 10

Метод концептуального аналізу – 14

Метод ланцюжкового аналізу – 11

Метод лінгвістичного моделювання – 13

Метод наративного аналізу – 10, 11

Метод опозиційного аналізу – 9

Метод сегментації тексту – 16

Метод смислового аналізу – 16

Метод субституції – 11

Метод транспозиції – 11

Метод трансформації вихідного тексту – 16

Метод трансформаційного аналізу – 10

Метод «чорного ящика» – 13

Методи теоретичного дослідження – 8

Методи наукового дослідження – 7,8

Методика наукового дослідження – 7,8

Множинний відповідник (варіантний) – 66

Мова і стиль наукової роботи – 18-21

Мовленнєвий жанр – 52

Наукова новизна роботи – 28

Науково-технічний функціональний стиль – 50

Неінформований читач – 58

Нумерація наукової роботи – 39

Обсяг наукової роботи – 38

Огляд літератури в науковій роботі – 28

Одиничний відповідник (еквівалент/регулярний відповідник) – 66

Оказіональний відповідник – 66

Оперативний тип тексту – 50, 52

Описовий метод – 13

Освічений читач – 58

Офіційно-діловий функціональний стиль – 50

Передперекладацький коментар – 49-63

Перекладацький коментар (translation commentary) – 48, 60

Перекладацькі відповідники – 66

Перекладацькі терміни – 70-77

Перекладацькі трансформації – 66

Перелік умовних позначень – 28

Порівняльно-історичний метод – 9

Практична цінність наукової роботи – 28

Резюме наукової роботи – 32-37

Розділи основної частини наукової роботи – 30, 31

Скорочення в науковій роботі – 40

Словник перекладацьких термінів – 70-77

Список використаної літератури в науковій роботі – 31, 32, 43-46

Структура наукової роботи – 27

Структурний метод – 9

Таблиці в науковій роботі – 41

Технічні вимоги до наукової роботи – 38-46

Тип тексту – 52-56

Тип читача – 58

Типологічний метод – 13

Функціональний метод – 11

Функціональний стиль – 50-52

Художні тексти – 55, 56

Цитування в науковій роботі – 42, 43

Час і місце створення і публікації тексту – 59, 60

Навчальне видання

Матузкова Олена Прокопівна
Єрьоменко Світлана Василівна

**Основи написання магістерської наукової роботи з
перекладознавства**

Методичний посібник
3-є видання, виправлене і доповнене